

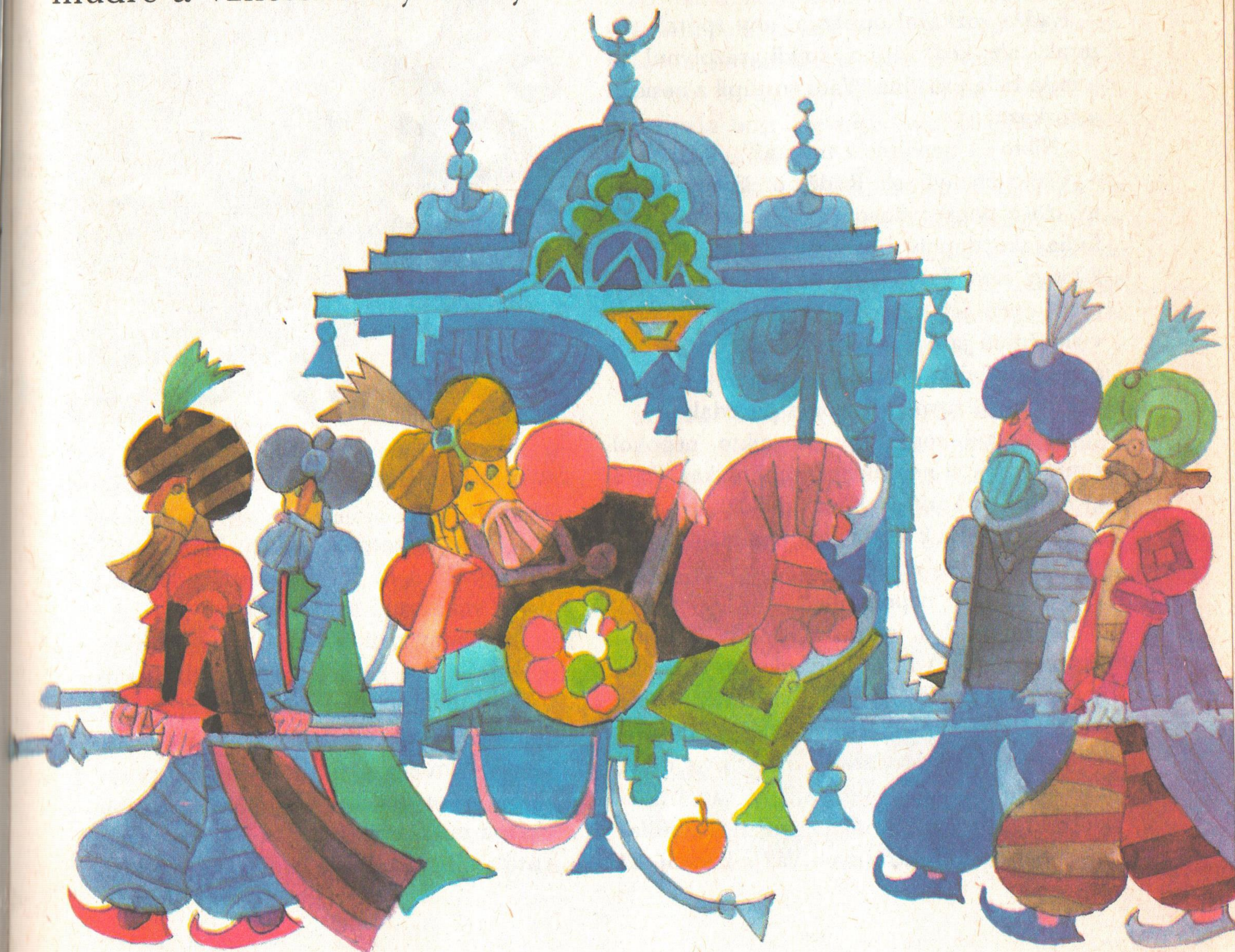
Slniečko 5

ROČNÍK XVI. (XXXVIII.)

JANUÁR 1984

3 Kčs

Zala DANA PODRACKÁ Bol raz jeden veľmi bohatý radža. Všetci sa ho báli, lebo bol krutý. Otroci ho ovievali vejármi z pštrosích pier a on si namýšľal, že mu tak privievajú do srdca múdre a vznešené myšlienky.

ILUSTROVALI MIROSLAV CIPÁR A TÁŇA CIPÁROVÁ

Otroci ho niesli na nosidlách, ktoré boli ozdobené zlatými vežami, malými domami a záhradami, čo malo znamenať, že je najmocnejším pánom v krajine. Na kolenách mal veľkú zlatú misu plnú šťavnatých broskyň. Z každej si iba raz odhryzol, potom ju odhodil do prachu a zobral si ďalšiu. Keď takto dojedol poslednú broskyňu, pozrel sa na dno zlatej misy; zrkadlila sa tam krásna ženská tvár. Bola to Zala, ktorá sa kúpala v rieke, a jej tvár tak žiarila, že biely mráčik, plávajúci tesne nad hladinou, unášal jej podobu ako portrét na kúsku maliarovho plátna.

Radža rozkázal otrokom, aby spúťali ten mrak, ale keď sa ho dotkli, rozplynul sa a misa bola prázdna. Nato zostúpil z nosidiel a rozkázal:

„Nikto sa nepohne z miesta!“

Všetci znehybneli. Radža prešiel cez ovocný trh a popri ryžovom poli, v ktorom stáli ľudia ako dopoly potopené sochy. Blížil sa k rieke. Keď Zala videla, že ide k nej, bežala preč a len jej ružové chodidlá sa mihotali v slnečnom jase ako zore. Radža ju dobehol a dal ju odvieť do svojho domu.

Potom ju zavolať k sebe a povedal:

„Rozkázal som, aby sa nikto nepohol z miesta. Ty si neposlúchla môj rozkaz. Zato sa mi budeš koríť a budeš mi slúžiť.“

Zala nepadla k jeho nohám na tvár. Ostala pevne stáť a povedala:

„Nikdy sa ti nepokorím.“

Radža vstal a vybral z klietky hrdličku. Okolo krku jej uviazal zlatý motúz. Hrdlička mu vyletela z rúk a letela k otvorenému oknu, ale nemohla slobodne vyletieť do záhrady, lebo motúz bol priviazaný o radžovu ruku, a ak by letela ďalej, zahrdúsila by sa. Hrdlička poletovala medzi múrmi, trepotala krídlami a narážala do krásnych váz s kvetmi, až

kým neustala a nepadla na zem. Radža povedal:

„Takto ťa zotročím, Zala. Budeš robiť, čo sa mi páči. A ak by si sa chcela vzbúriť voči mojej vôli, kruto ťa potrestám.“

Na druhý deň si radža vymyslel zábavu. V záhrade rozkázal rozložiť suché palmové rohože, na ktorých nehybne sedeli jeho otroci. Zala musela celý deň chodiť pomedzi nich, ponúkať im zo zlatých mís ovocie a ryby, ale ak by si ona alebo niektorí z nich zobrali niečo z misy, boli by za to zaplatili životom. Táto radžova zábava trvala až do západu

chcela počkať, kým radža zaspí, vziať mu zo zlatého mešca kľúč od domu a vyslobodiť otrokov.

Zala sedela v jablku a v rukách zvierala jablčnú dušu. Po večeri na chvíľu zamrela, lebo radža siahol do misky s ovocím. Ale nevybral si jablko. Zdalo sa mu málo honorné pre jeho urodzenosť. Keby to tak urobil! Zostala by mu v rukách iba šupka podobná točitém schodom, ktoré vedú do pivnice s otrokmi.

Po večeri radža zaspal. Zala vystúpila z jablka, do kadidla prispala trocha živice, aby omámila jeho zmysly, a ukradla mu kľúč. Potom potichu zišla schodmi. Vypustila otrokov a povedala im, aby si vzali so sebou všetko, čo sa im páči. Ale tí si nevzali nič. Sloboda bola pre nich cennejšia než všetky radžove poklady.

Keď Zala osamela, čakala ju tá najťažšia práca. Z vosku urobila presné podoby otrokov a odniesla ich na palmové rohože do záhrady. Potom vyniesla veľké zrkadlo do pustej pláne a vrátila sa do domu. Len-len že to stihla, lebo už začalo svať.

Ráno vyšiel radža do záhrady. Zala chodila medzi otrokmi a núkala im ovocie a ryby. Lenže tí sedeli nepohnute, nikto si nezobral ani kúsok. Radža nevedel zo Zaly spustiť oči. Ale Zala sa ani raz nepozrela naňho a ďalej robila svoju prácu. Keď bolo slnko vysoko, zastala. Jej oči sa hlboko zahľadeli do radžo-

slnka. Potom sa otroci mohli napiť trochu vody a dívať sa, ako radža večeria.

Na tretí deň zábava pokračovala. Zala musela zasa ponúkať otrokov, ale nič si nesmeli vziať. Radža sedel na zlatej stoličke a vdychoval vôňu kadidla. Pri nohách mal dva veľké, zakryté koše. Popoludní koše otvoril. Vyliezli z nich hady a plazili sa k otrokom a k Zale. Zala položila na zem misu s ovocím a začala krásne tancovať. Hady napodobňovali jej pohyb. Zapletali sa do seba stále viac a viac. Zala tancovala rýchlejšie a rýchlejšie, až sa hady navzájom udusili vo veľkom kľbku.

Radža sa rozhneval. Zalu dal zbičovať a rozhodol, že na ďalší deň, pri západe slnka umrie.

Zala mala pred sebou už len jednu noc, aby zachránila seba a otrokov. Z krásneho jablka orezala šupku. Schúlila sa, obtočila sa ňou a sadla si do misy medzi ostatné ovocie, ktoré niesli radžovi na večerný stôl. Tam

vých očí. Mala v nich takú žiaru, že sa odrážala od chladnej šošovky radžovho oka, až sa zapálili palmové rohože, na ktorých sedeli otroci z vosku. Ich telá sa začali rozpúšťať, krivili sa im ústa a šklabili sa radžovi do tváre.

Radža, ktorému sa takto nikdy nikto nevy-smial, vytasil meč a bežal k nim. Lenže nohy sa mu zabárali do horúceho vosku, a tak stále pomalšie a pomalšie prenasledoval Zalu, ktorá ľahučko bežala záhradou. Radža však nezastal. S vytaseným mečom bežal za Zalou až na širokú pláň, kde sa v poludňajšom slnku jagovalo zrkadlo a zaslepovalo mu oči. Zdalo sa mu, že už je Zala v päťách, keď sa

ocitol pred zrkadlom. Piesočné duny mu vírili piesok pred očami a radža, ktorý nespoznával svoju vlastnú podobu, sekal mečom do zrkadla a kričal:

„Ty si môj nepriateľ, teba zničím. Ako sa opovažuješ postaviť sa mi do cesty! Ustúp!“

A radža rozsekal zrkadlo na drobné kúsky. Zala sa zatiaľ bez stopy stratila v dialke.

Rozhnevaný radža prišiel až na koniec krajiny. Stála tam socha so štyrmi tvármi, ktoré boli obrátené do štyroch strán sveta. Skríkol na sochu:

„Kam šla Zala?“

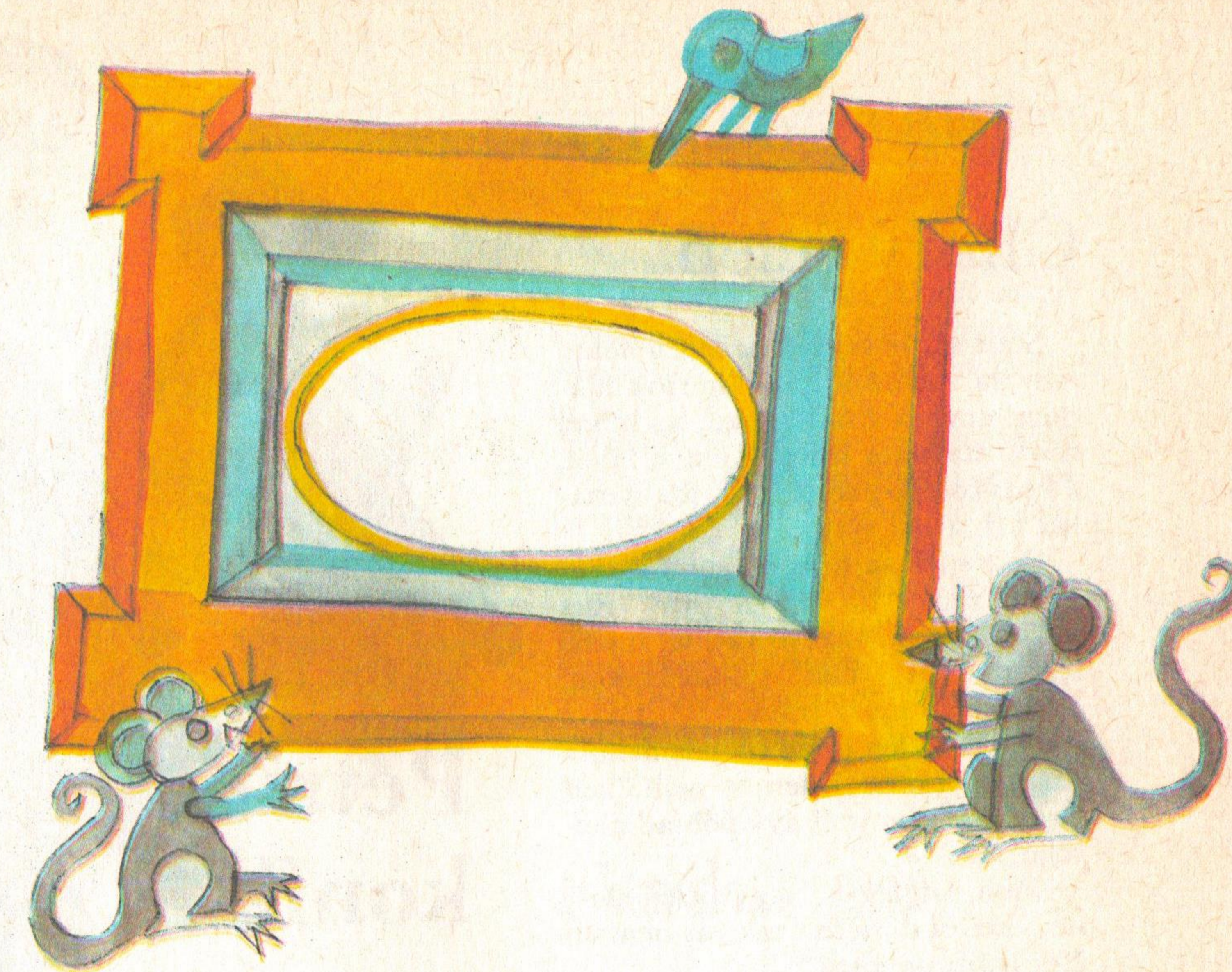
A štvoro úst mu odpovedalo:

„Tam, tam, tam, tam...“

DANIEL HEVIER

V hmle je bielo ako v bielku

V bielej hmle
biela nevesta
na bielom koni
stretla bielu myš
v bielych rukavičkách.
A my sme nič nevideli.
Celý svet bol bielobiely.

Lyže

Nedám si tie lyže
ani za nič, vážení!

Sneh je veľmi zlý, že?
Čo ak mi ich zlíže

a ostanem na zemi?

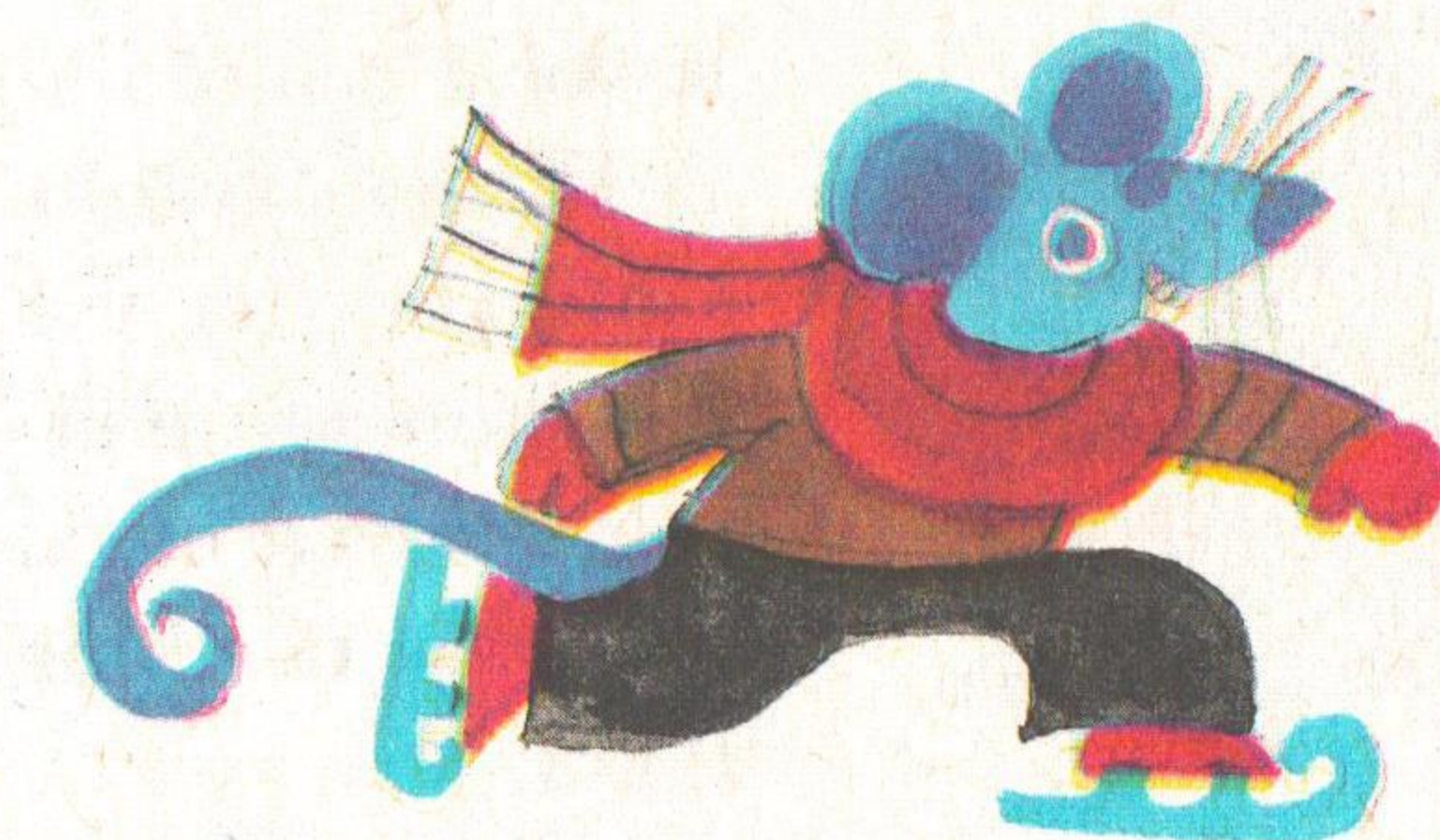
Mráz, dva, tri...

BOŽENA TRILECOVÁ

Keď má zima motolicu,
urobí nám metelicu.

Keď má zima hlad,
urobí nám ľad.

Hneď na prvý raz
začne štípať mráz.

Chorý jeleň

Stalo sa, že si jeleň dokaličil nohu. Aby sa zachránil pred smrťou hladom, dovliekol sa na lúku, na ktorej rástla šťavnatá tráva. Tam si ľahol, a kedykoľvek pocítil hlad, iba natiahol krk a bol sýty.

Dozvedeli sa o jeho chorobe známi a začali ho navštevovať. Raz prišiel jeden, raz druhý a medzi rečou, len tak mimochodom, odšklbávali mu z trávy.

„Azda sa len preto na nás nehneváš?“ pýta sa jeden z nich, keď zazrel na sebe vyčítavý pohľad chorého.

„Ach, kdežeby,“ vraví jeleň slušne. „Len si dožičte, i tak vás nemám čím iným pohostiť.“

Lenže čím viac pribúdalo takýchto návštev, tým väčšmi mizla tráva z blízkosti jeleňa. Až napokon prišiel deň, keď po tráve nebolo ani chýru ani slychu.

Vtedy si jeleň smutne vzdychol: „Škoda, že musím umrieť práve teraz, keď sa mi noha uzdravuje. A to všetko preto, že moji známi mali radšej vlastné žalúdky než mňa.“

Lampáš a hviezdy

Bol večer. Na priedomí svietil lampáš a vychvaľoval sa.

„Tak jasne ako svetím ja, nesvietia ani hviezdy nado mnou.“

Vtom fúkol vietor a bolo po svetle v lampáši. Keď to uvidel jeho majiteľ, zapálil ho znovu a vraví mu:

„Len sa ty k hviezdám nepriravnávaj, kamarát. Lebo tie, aj keď tak jasne nesvietia ako ty, zato však žiaria naveky.“

Petrin koník

ELEONÓRA GAŠPAROVÁ

V pondelok sa chváli Miro v šatni:

„Ja som jazdil na koni. Počujete?“

„Na drevenom?“ opýtal sa ktorýsi chlapec.

„Na naozajstnom. Keď chceš vedieť, môj brat je závodný jazdec.“

„Drevený?“ uchichtlo sa akési dievča. Trochu jazdcovi závidelo.

Petra sa ticho vyzúvala, a keď si všetko uložila do skrinky, opýtala sa Mira:

„Kde sú živé koníky?“

„No predsa v stajni,“ povedal po chvíli rozmýšľania. „Ale ta nikoho nepustia.“

Petra sa ďalej nevypytovala, vbehla do triedy a deti už hovorili o niečom inom.

Týždeň rýchlo ubehol, prišla nedeľa. Petra sa viezla s oteckom na výlet. Prešli jednou dedinou, druhou, až sa napokon zastavili pred dlhým bielym domom. Bolo na ňom veľa malých okienok.

„To je tá stajňa závodných koní?“ opýtala sa netrpezlivá Petra.

Otec prikývol.

Za stajňou bola drevená ohrada, za ňou skupina agátov. A v ohrade niekoľko živých koní. Petra zhĺkla, chytila otecka za ruku.

Na niektorých koňoch boli jazdci.

Je to naozaj! A na jednom takom koni jazdil Miro!

Petra spomalila krok, zdalo sa jej, že koníky sú tam iba na chvíľu, čosi sa stane a už tam nebudú.

Ale nič sa nestalo.

Niektoré kone behali s jazdcami popri ohrade, iné bez jazdcov naťahovali pysky k agátom.

„Miro klamal,“ ozvala sa napokon Petra, keď sa presvedčila, že koníky nikam nechcú zmiznúť. „Malý chlapec nemôže jazdiť na veľkom koni. Pravda, otecko?“

„Sám nemôže.“

„Zajtra mu to poviem.“

Za ohradou prebehol cvalom hnedý kôň, za ním biely. Jazdci na nich sa smiali, zdalo sa, že sa pretekajú v jazde aj v smiechu.

Petra sledovala očami bieleho koňa, vykrúcala hlavu, povzbudzovala ho:

„Bež! Rýchlejšie!“

Zdalo sa jej, že hnedák ho predbieha.

Nevhodný plač

Ťahali dva voly veľký, škripajúci voz. Zvieratá, navyknuté na svoju každodennú robotu, šli pokojne, ticho, aj keď podchvíľou im prichádzalo ťahať voz do kopca.

Zatiaľ čo sa ony mlčky trápili s ťažkým záprahom, voz, hoci bol prázdny, škripal čoraz väčšmi a väčšmi.

„Aleže prestaň!“ okríkol ho odrazu nahnevaný furman. „Tých, čo sa s tebou plahočia, ani nepočuť, a ty, čo sa len naprázdno vezieš, ustavične nariekaš!“

Hladní psi

Potulovali sa dvaja hladní psi okolo jazera, až zrazu zbadali na jeho dne akúsi kožu.

„To máme šťastie,“ vraví jeden z nich. „Teraz už nepohynieme od hladu.“

Hneď nato skočili do vody. Lenže jazero bolo hlboké, nepodarilo sa im kožu vytiahnuť.

Vtedy vraví druhý pes:

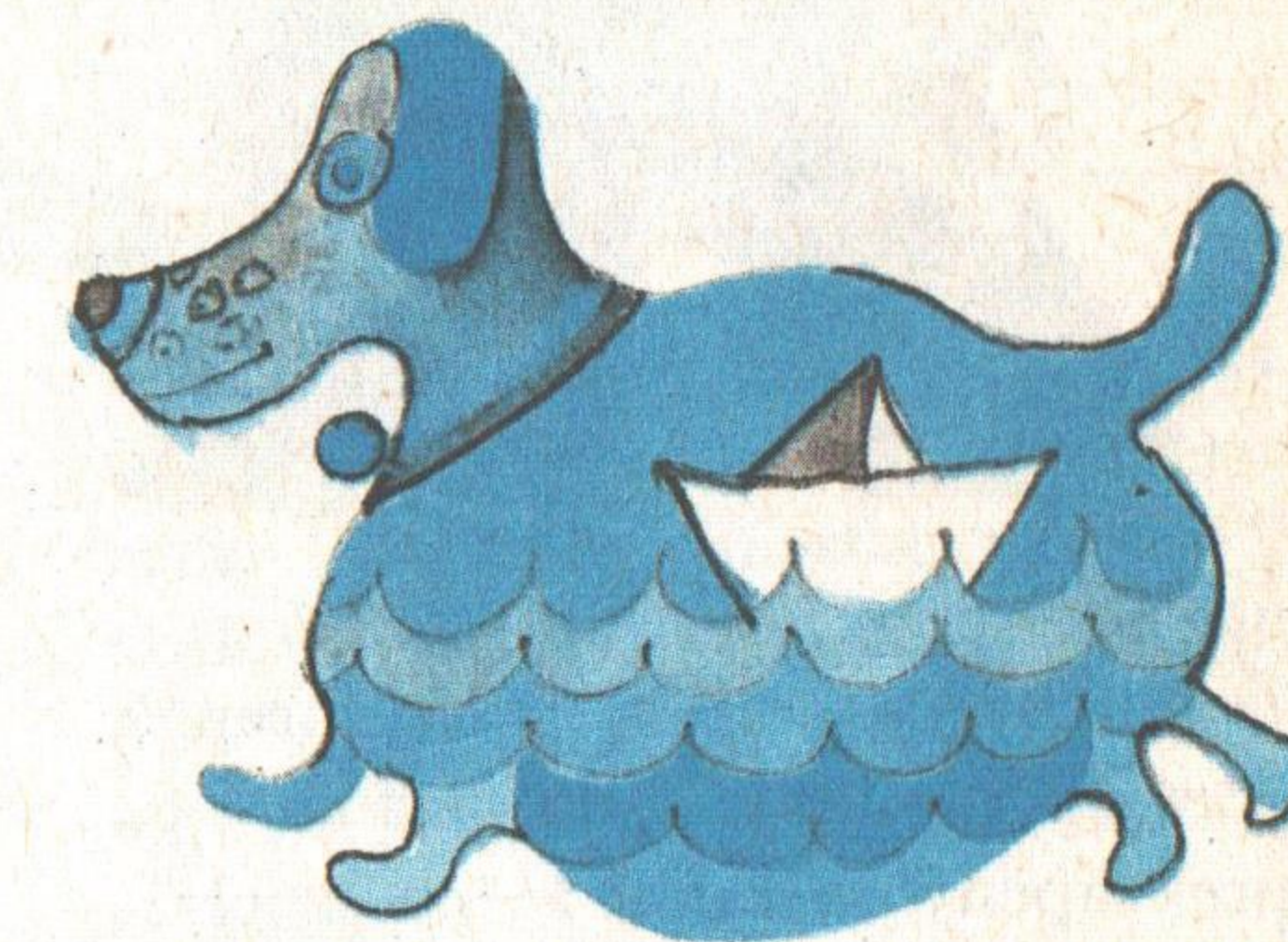
„Počuj, bratku. Tak sa mi vidí, že z tejto hostiny nebude nič. Poďme my radšej preč.“

„Ešteže čo!“ rozmrzel sa prvý pes.

„Vypime vodu a koža bude naša.“

„Múdra reč,“ súhlasil druhý.

Potom sa obaja sklonili nad jazero a začali z neho hltavo piť. Lenže ešte skôr než sa dostali k tomu, po čom tak hlúpo túžili, praskli.

Silák Jaseňák z Prietrže

ŠTEFAN MORAVČÍK

Na hrad Branč prichádzali často urodzení páni zemanovia, ba neraz sem zavítal aj sám kráľ. Raz tak poľoval so svojou družinou v prietržských horách a zablúdil. Prilákaní spevom prišli až na lúky, kde požiadali ľudí, aby im ukázali cestu na hrad. Spomedzi hrabáčov vystúpil vtedy driečny mladý muž, vzal do ľavej ruky dlhý, ťažký pavúz a mávol ním ako prútikom smerom na hrad. Pánov zemanov sila tohto mládencu tak prekvapila, že jeden z nich pristúpil k nemu bližšie a dal sa s ním do reči. Mladý Jaseňák sa s úctou vyslovoval o kráľovi, na ktorého lúke práve robil. Pána to tak potešilo, že sa ho spýtal, či by nemal vôľu vstúpiť do kráľovských služieb. Mladý silák ochotne súhlasil, a tak si tí dvaja podali ruky.

O krátky čas dostal silák Jaseňák pozvanie ku kráľovi do Budína a tu prekvapený spoznal, že na prietrž-

Kone obehli niekoľko kôl, držali sa vedľa seba. Napokon prešli do kroku, vyhadzovali hlavami, dvíhali predné nohy, odrkovali. Chceli ešte cválať, no jazdci im prikazovali oddychový krok.

„Stačilo, nie?“ spýtal sa otecko. „Môžeme sem prísť aj inokedy.“

Petra sa nerada lúčila s bielym koníkom, dlho mu kývala na rozlúčku. Pyšne a nepokojne kráčal, nikoho si nevšímal. Ale Petre sa zdalo, že raz sa na ňu pozrel.

Na spiatocnej ceste bolo dlho ticho.

„Otecko, v cirkuse jazdia na bielych koňoch aj malé dievčatká. Bez cirkusu nemôžu?“

„Videla si ich?“ začudoval sa otecko.

„Pravdaže, v telke.“

„Keď príde cirkus, pôjdeme sa pozrieť. Ale nie je isté, či tam budú jazdiť dievčatká na bielych koňoch.“

V aute stíchlo. Petra neodpovedala. Predstavovala si bieleho koňa za ohradou, na ňom jazdkyňu. Podobala sa na jedno známe dievča. Koník uháňal, uháňal, preskočil ohradu

a už ho nebolo. A nebola ani tá jazdkyňa. Kde len zmizla? „Neboj sa,“ povedala Petra koníkovi. „Som tu v aute, pri oteckovi.“

Otec pozrel na dcéru, nerozumel, čo povedala, no na nič sa jej nevypytoval.

Hľadela pred seba so zdvihnutou hlavou a čudne sa usmievala.

V pondelok sa chválil Miro v šatni, sotva zavrel za sebou dvere:

„Zase som jazdil na koni.“

Deti si ho však nevšíмали, stále rozprával to isté.

No Petra ho dobre počula, a keď sa prezula, postavila sa pred neho:

„Akú farbu mal ten kôň?“

Miro sa otázke začudoval, ale hneď odrkol:

„Akú? Takú! Ako kôň!“

„Môj koník bol biely,“ povedala Petra a nechala Mira stáť s otvorenými ústami.

ských lúkach sa s ním rozprával sám kráľ.

V ten čas mal mať kráľ vojnu s Turkom. Dohodol sa však s tureckým pašom, že by bolo zbytočné hnať do boja veľké množstvo vojska, ale že každý vyšle na zápas najsilnejšieho chlapa a jeho víťazstvo bude víťazstvom celej krajiny. Vtedy si kráľ spomenul na siláka Jaseňáka.

A Jaseňák ho nesklamal. Na boj s Turkom sa pripravoval dôkladne. Jedával vraj šunku s hrachom a zapíjal to dvanásťročným vínom.

Ej, kto ťa bude, vínko, píti, keď ja budem v hrobje hňiti!

Ale nič také sa nestalo. Boj sa odohral pri Budíne. Obaja siláci chytili sa za pasy a pustili sa do seba, kto z koho.

To vám bol boj! Jeden druhého mykal, akoby chcel z neho dušu vytriasť. Kde sa vrhli, tam sa drhli, ale ich sily boli vyrovnané. Preto sa rozhodli, že budú zápasit' budzogáňom.

Dlho sa bili, až nakoniec Jaseňák silným rozmachom zrazil Turka na zem. Tým bolo víťazstvo na strane kráľovej. Kráľ z vďačnosti povýšil potom Jaseňáka na zemana a daroval mu jeho rodnú zem Prietrž aj s okolím.

Aby si ešte nemusel ísť spať

JOZEF MIHALKOVIČ

1.
„Prečo robí klavír taký kravál!“
„Keď som bol malý,
nuž tak sa za humnami s kravičkami hrával.“
„Ako narástol?“
„Na dva razy.
Raz na čierno,
raz všetkým na očiach.
Po prstoch chodil, keď z výšok udierali mrazy,
po celých chodidlách, keď lomcoval ním strach.“
„A ja ako narastiem?“
„Naraz.
Zatočíš sa na stoličke
a si veľký.
No a teraz už šupom do postieľky.“

10

2.
„Kto by sa bál perinkových rožkov,
veď sú iba dva.“
„Sú štyri: dva a dva.“
„Tma je babka s naloženou noškou.
Chvíľu ide pešo, chvíľu ide drožkou.
Ide, kým sa nenachodí dosýta.“
„Nebolia ju nohy?“
„Podľa toho, kedy sa ich opýta.“
„A nenatriasala ju drožka?“
„Troška.“

3.
A len malá Alenka
spod periny zastenká:
„Mám tu, mám tu tmu!“
Tma je teta, ktorá vonku mokne,
v tanci sa jej mihotajú lokne,
pohadzuje nimi do rytmu.
Čo urobí, keď ju okríknu?

Zrazu dotancuje, dobaletí,
bojíme sa o ňu, čo ak zletí,
spadne do kríka.
„Páni, doškriabe sa!“ zhíknu deti.
Okríkli ju, dotancovala,
dobaletila a letí...
... spadla do kríka,
doškriabala sa, až zhíkli všetky deti.
„Prosím, nehíkajte, prosím,“ prosíka.

4.
„Vieš, mama, že sa mi sníval drak?“
„To nebol drak, to sa ti iba zdalo.“
„Nie, prezradil mi svoje tajomstvo:
že vôbec nie je strašný,
je z toho prenešťastný,
neborák.
„Vieš, prečo nie je strašný?“
„Lebo je dospelý.“
„Zabudol na chlapčeka, ktorým býval,
keď s rozprávkami zaspával v posteli.“

Prečo nám tancuje práčka

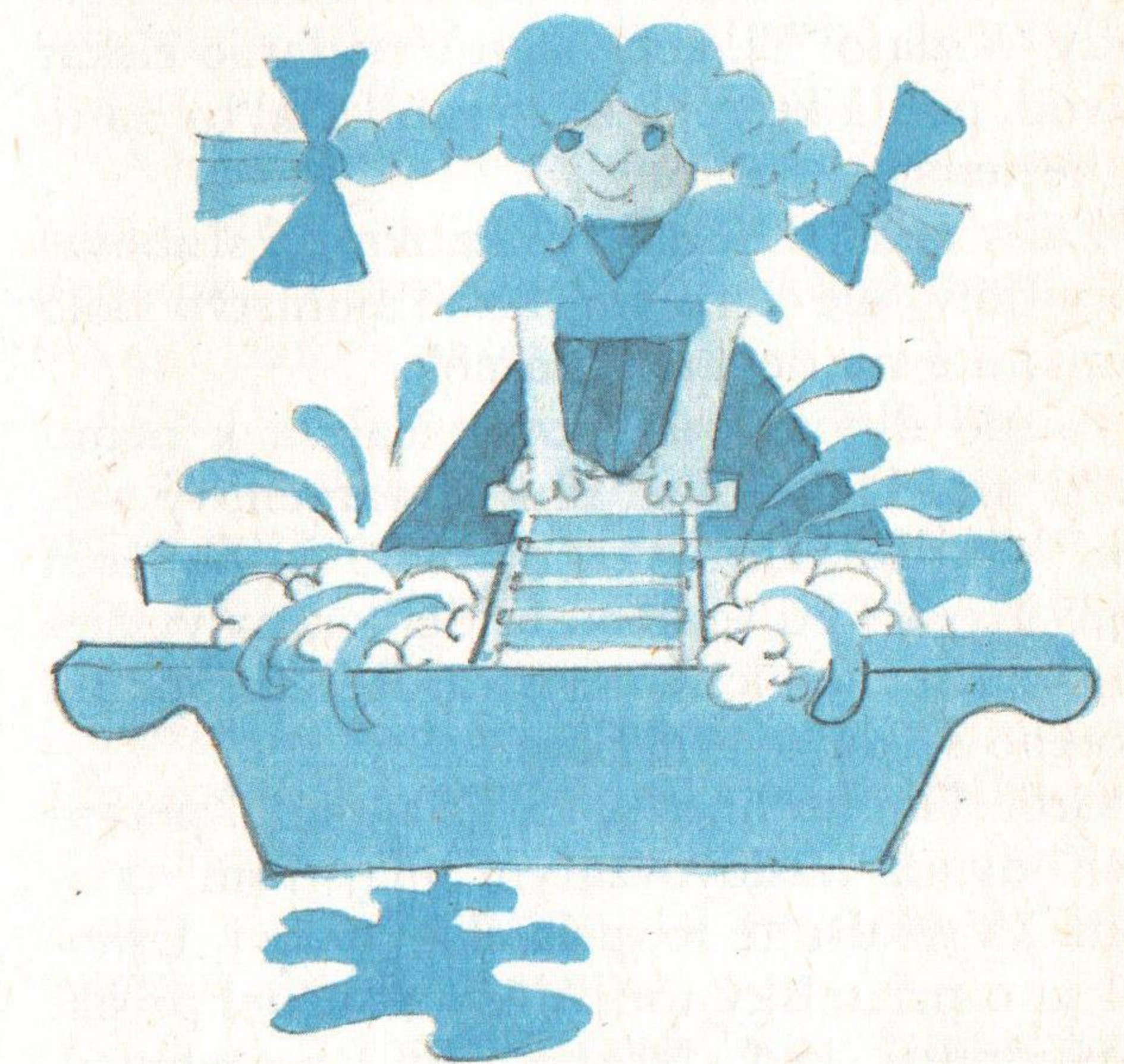
JOZEF PAVLOVIČ

Náš dedko je hluchý, babka nepočuje.
Otec s mamou sú chudobní na hudobný sluch.
Mojich bratov a sestry odmietli prijať
do školského spevokolu. Najďalej som to však
dotiahol ja — prepadol som z hudobnej
výchovy...

Napriek tomu všetkému máme doma
orchester.

Zuní v ňom kávový mlynček, bzučí mixér,
čajník píska na píšťalke. Hrnková pokrievka
vzrušene trieska ako činela, varecha nadšene
bubnuje. Otec hrá virtuózne na holiacom
strojčeku, sestra na féne. Brat rytmicky pribí-
ja do betónového panelu obraz pána Beetho-
vena, babka vŕzga hudobne nadanou skri-
ňou.

K širokej stupnici zvukov pridáva sa aj

rúra na pečenie. Vyludzuje horúcu, smaživú
melódiu.

Kto by sa teda čudoval, že sa v kúpeľni
roztancovala práčka?

To sa jej tancuje, keď jej vyhráva náš veľký
domáci orchester!

11

Výrobné tajomstvo

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

Banskobystrický mediarsky podnik, ktorému patrili bane a huty v Španej Doline, Starých Horách, Moštenici, Tajove a Harmanci, vyvážal med' aj medenú rudu do celej Európy. Najväčšmi sa však o medenú rudu zaujímali Benátky, boli ochotné platiť za ňu aj viac ako iní.

„Prečo len tak veľmi stoja o našu rudu?“ čudoval sa mediarsky magnát Ján Thurzo. A práve Benátky, tá prešibaná Venécia! To veru nebude len tak, treba si na to posvietiť.

Vynaložil pán gróf veľa námahy aj peňazí, kým napokon čosi vyzvedel. Vlastne to vyňuchali Fuggerovci, jeho nemeckí obchodní spoločníci. Vypátrali čosi prekvapujúce: Benátky vraj tavia z bystrickej rudy nielen med', ale aj zlato.

Grófovi sa až tak v očiach zamihalo. Z jeho rudy — zlato! Ej, keby sa mu podarilo získať návod, podľa ktorého sa to robí! Dal by za to aj neviemčo.

Zaštrngal Thurzo dukátikmi, sľuboval hory-doly, ale veru márne. Tajomstvo bolo zamknuté na deväť zámok.

Až po dlhom čase dotrmácal sa k nemu akýsi mních a ukázal mu pergamenový zvitok. Vraj je veľmi vzácny, lebo je na ňom tajný receptis od samého Friderika, najvyššieho benátskeho alchymagistra. Receptis, podľa ktorého sa dá uvariť zlato.

Gróf Thurzo hneď a zaraz zanesol pergamen dvom naslovovzatým majstrom tavičom. „Vyskúšajte to, priatelia,“ vraví. Usiloval sa o priateľský tón. Vždy sa vedel prisiliť k vlúdnosti, keď dakoho veľmi potreboval.

„A či zaň veľa dali, pán gróf?“ spytuje sa prvý majster.

„Nuž veru riadny mešec.“

„Jáj, ale platiť mali, až keď sa odskúša!“

„Nedalo sa, priatelia,“ odpovedá gróf. „Tajomstvo dostaneš do rúk až po zaplatení.“

A toto, veď hádam viete, je tajomstvo na nezaplatenie.“

Majster rozvinul zvitok a začal spevavo čítať:

„Ak chceš zlato odháňať od medi, vezmi sanity jeden lôt, salalgaty, to je lúh benátsky, ktorý keď čistý pristavíš k ohňu a on zide hore, a čo na dne kalné zostane, toho vezmi jeden lôt, arzeniku jeden lôt a vápna nehaseného jeden lôt, tartarum surového jeden lôt, soli obecnej jeden lôt, kyzu z medenej rudy

mládenec vtipný a rúči, ktorého všetky tie pokusy s med'ou náramne zaujímali.

„Vidím, pán otec môj, že sa akosi márne namáhate. Tak viete vy čo? Pusťte ma do Benátok, ja sám vypátram, ako oni tam dobývajú zlato z našej rudy.“

Otec Thurzo sa v prvej chvíli zarazil, ale čím dlhšie nad tým rozmýšľal, tým lepšie sa mu to pozdávalo: mládenec aj sveta skúsi, aj tam možno naozaj voľačo vyzvie. A tak napokon privolil.

Povešť hovorí, že Juraj cestoval pod nepravým menom a sprevádzalo ho niekoľko slu-hov. Niesol si so sebou hŕbu peňazí a počíнал si ako zámožný cestovateľ — dnes by sme povedali: bohatý turista.

Aby to vyzeralo presvedčivo, cestoval najprv do Milána, potom do Verony a Padovy, a všade minul kopu peňazí. Napokon, akoby len náhodou, zavítal aj do Benátok. Našiel si tam hneď kompánov a veselo sa s nimi zabával. Peniaze odtekali ako voda. Popri svojom veselom živote však Juraj potajomky pátral a vyzvedal, jednostaj mal na pamäti

jeden lôt, to všetko páľ a vínom napoj a rozotri na prach a urob z dvoch vajec klarum a ten doň po tri razy nalej a znova vysuš. Potom prachu toho vezmi jeden lôt na päť lôtov medi rozpustenej. Vyskúšané je.“

„Len aby!“ zapochyboval druhý majster, ktorému sa to už na počutie nevidelo.

Ale už len varili a pražili, nalievali, vysúšali, na prach rozotierali, presne podľa drahého receptisu, čo údajne pochádzal od najchýrnejšieho benátskeho alchymagistra. No veru márne, med' ostávala len med'ou.

Skúsili všetko odznova a ešte raz — na-darmo.

A tu sa postaví pred grófa jeho syn Juraj,

svoju úlohu. Ale všetko márne, nedozvedel sa nič.

A tu jedného dňa dostane pozvanie k hlav-

môžem vám požičať. Odovzdajte, prosím, úctivé pozdravenie pánu otcovi.“

Zahanbený a pokorený Juraj sa bez slova vzdialil a svojim sluhom dal príkaz: Zajtra odchádzame.

Naozaj sa pobrali. Cestou domov sa zastavili v Tirolsku, kde sa zdržali v spriatelennom fuggerovskom podniku. Nekonali sa tam nijaké tajomstvá, z bystrickej medi vyrábali iba meď, ale Juraj si tu rozšíril a prehľbil vedomosti o jej výrobe.

A potom sa to stalo. Na ceste z Tirolska sa mladý gróf nečakane stratil. Úplne a načisto, akoby ho zhltna noc. Sprievodcovia ho hľadali, vyčkávali — a keď nič, pobrali sa domov bez neho.

Ach, tie nekonečné výčitky, ten hnev a tresty, ktorými ich gróf privítal! „Kde ste len podeli oči, že ste ho neustrážili! Hádám ste si mysleli, že idete s ním preto, aby minul viacej peňazí?“

Hromžil gróf Thurzo na synových sluhov, ale pritom stále dúfal, že sa Juraj vráti.

Prešiel však rok, prešiel druhý, prešiel aj tretí — o synovi ani chýru.

Istotne zahynul niekde v tirolských vrchoch! oplakával ho v duchu otec.

A tu odrazu prikvitne do Bystrice vandrovný tovariš, a ak sa dobíja, tak sa dobíja ku grófovi Thurzovi. Vraj mu nesie správu o synovi. Napokon ho k nemu pustili.

Stojí tovariš zoči-voči Jánovi Thurzovi a iba keď zrazu povie:

„Otec môj, a či ma nepoznávate?“

Grófovi chvíľu trvalo, kým sa rozhladel v mládencovej tvári.

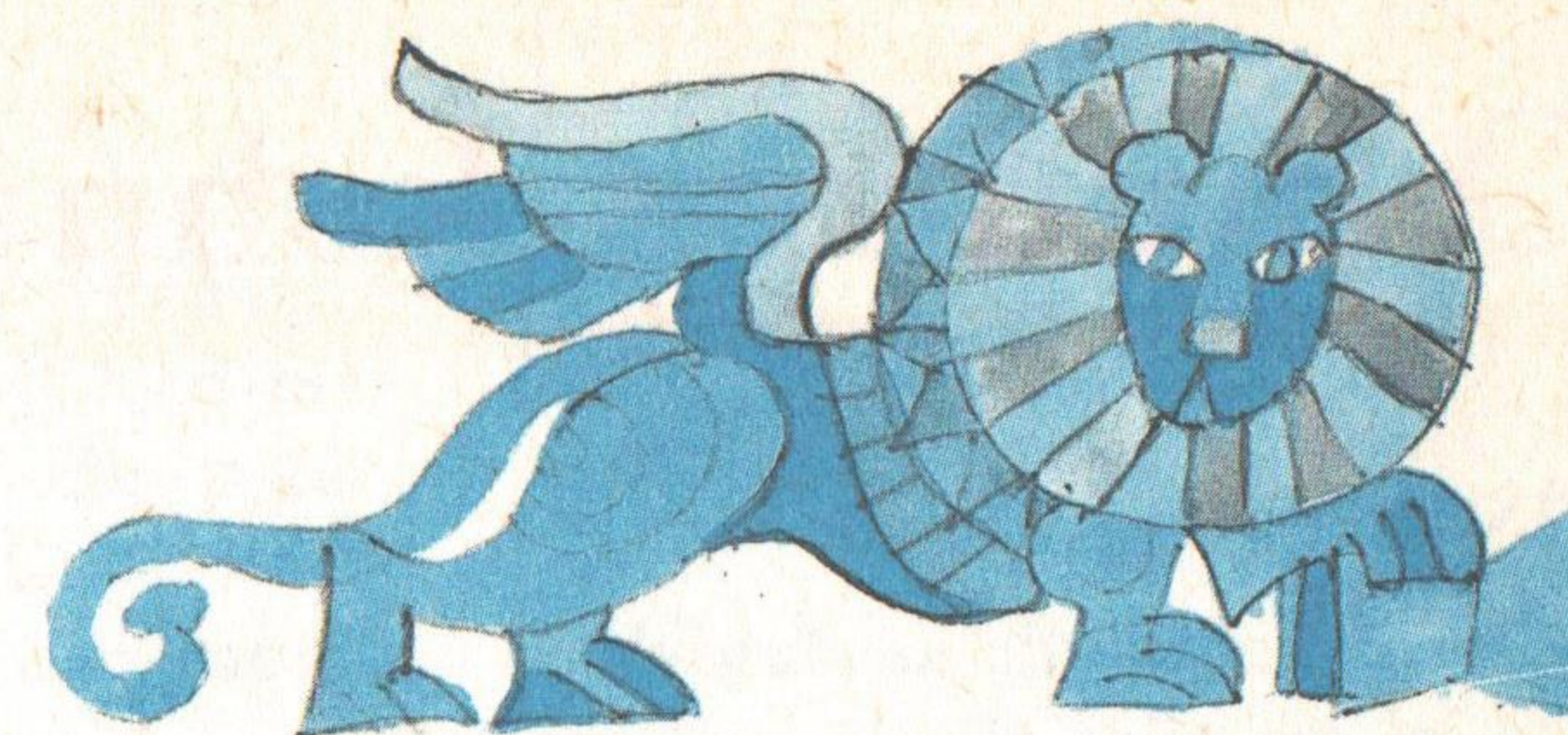
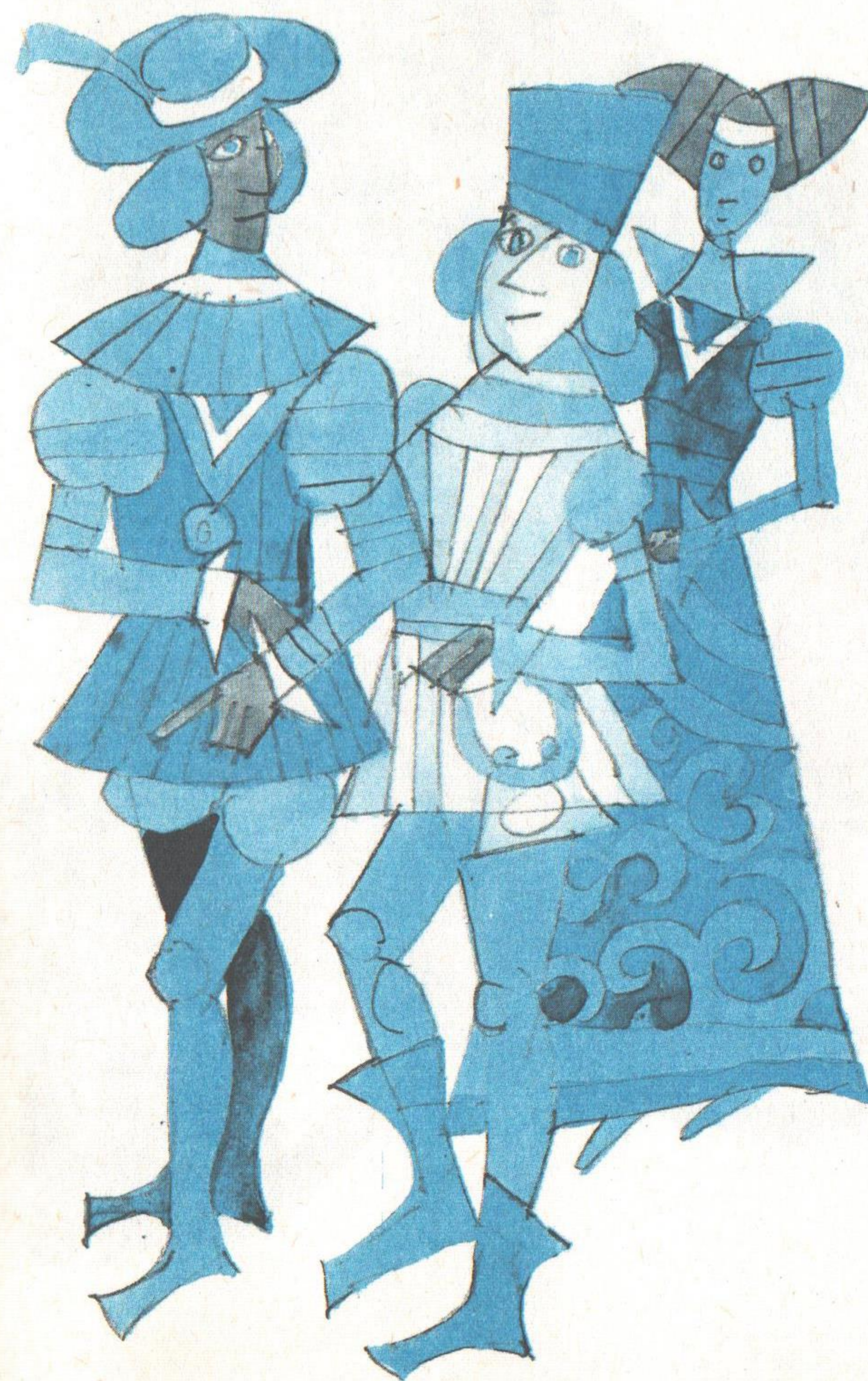
„Juraj, syn môj, ty žiješ?“ A vystrel k nemu ruky.

„Žijem, otec môj, a mám to! Ja to mám!“

„Čože máš, syn môj?“

„To tajomstvo, pán otec, to výrobné zlaté tajomstvo! Odteraz si už budeme sami dobývať zlato z našej rudy.“

Tak aj bolo. Pribudol pánom mediárom ďalší potôčik zlata. Thurzovský rod neobyčajne zbohatol a dostal sa na čelo uhorskej šľachty. Ale že by boli pridali denárik aj baníkom, z ktorých to zlato žmýkali — to veru nie. Nepridali ani podobrotky, ani zlotky.

Áno, áno, nezabudli sme. Dlhujeme čitateľom vysvetlenie, ako vlastne Juraj Thurzo vypátral to výrobné tajomstvo — dnes by sme povedali: ako sa mu podarila tá priemyselná špionáž.

Nuž povest' vraví, že to bolo takto:

Juraj si vyzliekol svoje drahé šaty, preobliekol sa za tuláka a tak unikol svojim sprievodcom. Išiel z dediny do dediny, z mesta do mesta, až sa konečne dostal naspäť do Benátok. Celý deň sa potíkal po morskom brehu, poskakoval tam a vyvreskoval, počíнал si ako taký, čo nemá všetkých doma. Napokon ho prijali za nádenníka, zametať chodníky. Pracoval usilovne a takmer zadarmo celý rok. Všimli si ho dozorcovia banského podniku. Videli, že chlapík to nemá v hlave v poriadku, a pritom urobí práce za troch. Vzali ho teda k sebe. Dali mu robiť najhrubšiu robotu, a on, neboráčik tupý, ani sa len nespýtal, čo za to, len ochotne lopotil a nepríčetne sa uškľaboval. Ale robota, čo za ním ostávala, bola dobrá a bez chyby. Prešiel ďalší rok a dozorcovia usúdili, že chlapíka možno upotrebiť aj na náročnejšiu prácu. Ani sa im len neprisnilo, že mládenec svoju pomätenosť iba predstiera. Zverili mu prácu pomocného robotníka v dielni, kde sa robilo odlučovanie a čistenie drahých kovov. Tam Juraj videl na vlastné oči, ako sa taví bystrická ruda a ako sa z nej dobýva zlato. Ledva-ledva utajil radosť, že sa konečne dostal k vytúženému tajomstvu. Pobudol tam niekoľko mesiacov a všetko si dobre zapamätal.

Odrazu len ten bláznivý robotník zmizol. Nik nevedel kam, a nikto ho z ničoho neupodozrieval. Dokonca ani vtedy nie, keď už Bystrica odmietla predávať Benátkam medenú rudu.

nému vikárovi benátskych baní — dnes by sme povedali k námestníkovi direktora. Odviezli ho k nemu do mestskej radnice, čo stála v tieni platanov.

Hospodár ho prijal veľmi chladne.

„Signor Thurzo,“ oslovil ho, „naša mestská rada už dávnejšie vie, kto ste i načo ste sem prišli. Dokonca sme vám pri vašom sliedení nerobili ani prekážky. Ale už je toho dosť, naša trpezlivosť je vyčerpaná. Žiadame vás, aby ste neodkladne opustili naše mesto. Ak vám neostali peniaze na spiatočnú cestu,

O múdrom kohútikovi

VINCENT ŠIKULA

Nespokojná gazdiná

Za dukát, čo dostala chudobná žena od veliteľa vojakov, spestrila si znovu trocha stravu. Zas mala aj hovädziu polievku a v nej špikovú kosť. Poobhrýzala ju, špik si natrela na chlieb, prázdnu kosť hodila na dvor kohútikovi:

„Tu máš, kokoško! Vyzob, ak ešte dačo nájdeš, alebo si aspoň na ňu veselo klopkaj!“

Hoci kosť bola prázdna, kohút sa potešil. Natiahol krk a veselo zakikiríkal.

Gazdiná ho pochválila:

„Juj, ako ty len krásne kikiríkaš! Naozaj niet krajšieho ani rozumnejšieho kohúta ako ty. Zase si mi dobre poradil. Odtiaľ si ťa budem väčšmi vážiť. Veď ja viem, že ty nie si obyčajný kohút. Nehnevaj sa na mňa, že som mala také zlé úmysly. Kokoško môj zlatý, ty môj zlatý hodinár a ranostaj, nikdy viac sa to už nestane. Nedám si ťa, ani keby ťa chceli zlatom vyvážiť. Naďalej mi budeš pekne kikiríkať, každé ráno ma budiť, počítaj mi týždne, mesiace, možno aj roky...“

No po čase začala byť gazdiná

znovu nespokojná. Chybu zase videla v kohútovi.

Jedného dňa si povedala:

„Načo mi je kohút? Sliepky nemám, a kohút len žerie a žerie. Úžitku z neho nijakého. Pôjdem do mesta a predám ho.“

No povedala si to nahlas a kohút to začul.

„Nepredávaj ma, gazdiná,“ prevravel ľudským hlasom. „Keby si ma predala, bola by ma škoda. Banovala by si za mnou.“

Chvíľu uvažovala, no potom sa rozhodla:

„Aj tak si len kohút. Čo na tom, že vieš hovoriť. Z reči nevyžijem. Ak budem chcieť, môžem sa s ľuďmi pohovárať. O čom

by som sa mohla s kohútom rozprávať? Ech, ešte by ma ľudia vysmiali a mali by ma za bláznivú.“

„Kto by ťa mal za bláznivú, gazdiná? Či ti dobre neslúžim? Každé ráno vstávam prvý, zobúdzam ťa, zobúdzam všetky kohúty.“

„Čo mám z toho, že zobúdzáš? Aj tak si iba kohút. Už ja len pôjdem,“ povedala. „Už som si aj čižmy očistila a obula, teraz

sa mám zase vyzúvať? Naprázdno do mesta šliapať nebudem. Škoda by mi bolo čižmy drať.“

„Nevrav tak, gazdiná,“ prehovárал ju kohút. „Len ty mňa doma nechaj, do mesta zato môžeš ísť, a ak dáš na moju radu, dobre pochodíš. Keď prídeš do mesta,“ radil jej kohút, „zajdi na jarmok, vyhľadaj sliepočkára a povedz, že chceš od neho kúpiť sliepku, ktorú už tretí rok predáva, a nik ju nechce kúpiť. Zaplať za ňu raz toľko, ako bude pýtať, a dones si ju domov.“

„Raz toľko? Prečo raz toľko? Kdeže ja vezmem toľko peňazí!“

„Len sa nestrachuj! Veď ešte ani nevieš, koľko bude pýtať. Zaplať dvojnásobnú cenu. Istotne budeš mať dosť. Len zaplať, neobanuješ.“

„Ako môžem zaplatiť dvojnásobnú cenu? Veď ja nemám nijaké peniaze.“

„Tak vytrhni zo mňa brká. Však mi už znova narástli. Kosierkami plať. Keby aj moje kosierky nechcel poznať, presvedč ho, povedz mu, že ťa každé ráno budím a že tie pierka iba preto ponúkaš, lebo ma nechceš zmárniť. Nepredávaj ma, gazdiná, veď som ťa doteraz nikdy nesklamal. Uver mi aj teraz.“

Gazdiná znovu poslúchla

Vybrala sa chudobná žena do mesta a urobila tak, ako jej kohút radil. Vyhľadala sliepočkára a pýtala si sliepku, ktorú už tretí rok ponúka, no nik ju nechce kúpiť.

„Veru mám takú,“ vravel chlap. „No odkiaľ o nej viete? A čo za ňu dáte?“

„Viem, čo viem,“ ona na to. „A mám, len čo mám. Predajte mi svoju najopršanejšiu sliepočku.“

„Prečo najopršanejšiu? Veď ja mám i pekné sliepočky.“

„Ja chcem najopršanejšiu.“

„Prečo takú?“

„Chcem len najopršanejšiu.“

„Načo vám je taká sliepočka? Ak je opršaná, nebude ani niesť a nie je dobrá ani na mäso. Ak chcete, ponúknem vám joko-hamku, priamo z Jokohamy. Alebo červeno-rodalenku z Rhode Islandu. Rhode Island je ostrov v Amerike. Alebo je blízko Ameriky. Alebo chcete vyandotku? Môžem vám ponúknuť aj takú. Mám aj hempšírku, ktorá vám každý deň znesie vajko. Alebo chcete liliputku? Od liliputky je vajko malé, dalo by sa povedať menšie, veď aj je najmenšia, no keď máte viac liliputiek, narobia každé ráno taký krik, že môžete

krikom zrútiť aj kostolnú vežu. Netreba vám ani kohúta, ani hodiny. Stačí vám jedna liliputka a každé ráno pred svitaním ste na nohách. No ak chcete, mám i dravú, jedovitú malajskú sliepku so žltými nohami, ináč s bielym perím. A je aj bitkárka, susedových sliepok sa veru nezľakne. Ak chcete bielu, no, malajskú, môžem ponúknuť aj červenkastú, ak chcete i trojfarebnú, strakatú alebo čisto hnedú, či sfarbenú ani pšenica, veď sú všelijaké malajské, no vy istotne chcete sliepočku vajconosku.“

„Mňa nemusíte presviedčať,“

vrať ženička. „Chcem viacnosku... Ba nemusí ani vajička niesť. Chcem sliepočku, ktorej opršalo perie. Nik vám ju nechce kúpiť. Veď tamto ju máte, aj sama ju vidím. Chcem vašu najopršanejšiu sliepočku.“

„Prečo práve tú?“ čudoval sa predavač.

„Chcem len najopršanejšiu.“

„No tak dobre!“ nazlostil sa predavač po dlhom jednaní, po dlhej zhovorke. „Ak chcete najopršanejšiu, čo mi za ňu dáte?“

„Nič, len toto!“ povedala ženička a otrčila pierka, ktoré ráno vytrhla kohútovi z chvosta.

Predavač sa na ženičku nepamätal. Vzal pierka, kosieriky do ruky, poobracal ich a usmial sa:

„Povedzte úprimne, kde ste ich vzali.“

„Kde som vzala, tam som vzala, veď sú to len pierka, sú to kosieriky z kohútieho chvosta. Od vás som ho kúpila.“

„Vari sú to pierka z môjho kokoška?“

„Veru tak. Od vás mám kokoška. Sú to jeho pierka. Peniaze ani nemám, chcem za pierka opršanú sliepočku.“

Predavač sa potešil, len-len že nezačal tancovať:

„To sú pierka z môjho kokoška. A potom že neviem dobre predávať! Kmotrička zlatá, nejuden sa už takto pýšil mojím perím. Tu máte sliepočku! Som rád, že môj kokoško ma pozdravil pierkami. Nemusíte nič platiť, nebojte sa, ja som dobrý sliepočkár, a ak ste sa nesklamali v kokoškovi, nesklamete sa ani v sliepočke. Pozdravte kokoška a starajte sa i o sliepočku!“

(Pokračovanie)

ILUSTRUJE LADISLAV NESSELMAN

Jablko

DRAGAN LUKIĆ

Na kopci rástol strom. Na ňom bolo červené jablko. Zrazu prišiel zlodej. Vyšplhal sa na strom, a keď chcel dočiahnuť jablko, haluz sa zatriasla a jablko povedalo:

„Nie som ja pre teba.“

Odtrhlo sa, padlo na zem a začalo sa kotúľať dolu kopcom.

Zbadali ho pastieri.

„Hľa, aké pekné jablko!“

Začala sa zvada, kto ho prvý zazrel. Všetci sa rozbehli k nemu.

No jablko povedalo:

„Nie som ja pre vás.“

Nato sa otočilo a odkotúľalo sa ďalej.

Kotúľalo sa, kotúľalo, až stretlo dvoch tulákov. I jeden i druhý ho videl a pomyslel si: Aha, aké pekné jablko! Vezmem si ho, ale nech to nevidí tento tu.

No jablko povedalo:

„Nie som ja pre vás.“

Zvrtlo sa a odkotúľalo sa na akúsi lúku.

Na lúke spal chlapec a pri ňom sedela jeho sestrička. Uvidela jablko a povedala:

„Ach, aké krásne jablko! Zobudím brata a zjeme ho spolu.“

A jablko sa zasmialo:

„Som pre vás.“

A dokotúľalo sa dievčatku do lona.

Prel. ELENA LAJČIAKOVÁ

Chily a Aki

CHANTIJSKÁ ROZPRÁVKA

Pri siedmich zálivoch a siedmich riekach žil malý Chily so svojou starou mamou. Patrili k tým najlepším, najčestnejším ľuďom, a preto im voda i zem bohato rozdávali svoje dary.

Stará mama bola na svojho milovaného vnuka veľmi pyšná. Chily bol rozumný, šikovný a odvážny. Ešte ani poriadne nesvitlo, a už sa ponáhlal do lesa alebo k rieke, aby skontroloval pasce i vrše. Jedno miesto, kde lovil vyše polmetrové miene, poznali všetci ľudia z okolia siedmich zálivov a siedmich riek.

Keď sa komukoľvek pritrafilo dačo zlé alebo ak komora bola prázdna a nebolo čo variť, stará mama a Chily neotáľali s pomocou. A tak všetci ľudia boli presvedčení, že taký štedrý kúsok zeme sa tým dvom ušiel preto, lebo sú dobrí.

Raz sa však prihodilo čosi záhadné: Chily prišiel k svojim vršiam — a neveri vlastným očiam: ktosi mu ich prekuťal a miene ukradol. Chily stojí, nohy akoby mal spútané sieťou. Ženú sa popri ňom studené vetry, ženú sa popri ňom teplé vetry a šepkajú mu: „Nemýliš sa. Len pred chvíľou tu bol zlý človek, prehľadal ti vrše a ušiel aj s tvojimi mieňmi.“

Chilymu zbelela tvár tak, akoby bola kôra brezy, srdce mu zbúťľavelo ako strom. Vrátil sa k starej mame. Nepovedal ani slovo, len si ľahol na svoju pričňu. Myšlienky sa mu prehánali v hlave ako vietor. Uplynula noc. A ráno, hneď na svitaní, vybral sa k rieke.

Šiel, šiel, až došiel na miesto, kde zvyčajne lovil miene. Zlý človek ho zasa predbehol, presnoril všetky vrše a ryby mu zobral. „V jednej hlave je málo rozumu, musím sa poradiť so starou mamou,“ povedal si Chily a pobral sa domov.

„Stará mama, žiješ už dlho a si múdra, povedz mi, kto narúša zákon predkov z okolia siedmich zálivov a siedmich riek. Kto chodí zákerne ako rosomák a kradne cudzí úlovok?“

„Ktože by to mohol takto vedieť, vnúčik môj? Veď ruka mu tam nezostala. Ale človeku, ktorý prestal byť človekom, to neodpustia ani rieky, ani lesy, ani ľudia,“ povedala múdra starenka. „Nesmúť. Ak ho ľudia nevidia cez deň, pomôžu nám mesiac a hviezdy, ony vidia z vysokej oblohy všetko a potom — aj ty sa môžeš ukryť pri vršiach a strážiť ich.“

Len čo sa zvečerilo, pobral sa Chily k rieke. Kríky sa ho usilovali zakryť tak, aby ho zlý človek nespozoroval. Noc prešla, blížilo sa ráno. Chily začul vržďanie saní, zbystril zrak

aj sluch. Vtom zazrel zlého človeka. Videl, ako zostúpil z brehu, vytiahol vrše, vybral z nich velikánske miene, naplnil si košík, pevne ho priviazal k saniam a rýchlo sa chcel pobrať preč. Vtedy Chily zbadal, že je to Aki, človek z tej istej osady ako on. V hrudi mu však tíklo zlé, čierne srdce. Keby dakoho postihlo nešťastie, Aki by mu nikdy nepodal pomocnú ruku, nikdy by nikoho nepozval k ohňu, jeho čierne srdce nikdy nikoho nepotešilo.

To vedeli všetci.

„Naničhodník jeden!“ vykrikoval Chily. „Nehanbíš sa kraďnúť cudzí úlovok?“

Akimu sa roztriasli ruky i nohy ako vetvy stromov v silnom vetre, tvár mu stmavla ako noc. Sedem ráz sa potočil, sedem ráz padol na zem a potom prehovoril neľudským hlasom tak, ako mu prikazovalo jeho čierne srdce:

„To sú moje vrše, nie tvoje!“

Chily čakal od tohto človeka hocičo, ale takéto slová nie.

„Tieto vrše sú moje, vedia to všetci ľudia z okolia siedmich zálivov a siedmich riek, vie to i zem!“ rozhneval sa Chily.

„Čo ma po tvojich ľuďoch!“ precedil cez zuby Aki. „Bôžik Torun pozná pravdu.“

„Nuž dobre, prived' sem svojho bôžika, nech dokáže, že máš pravdu,“ povedal Chily.

Aki súhlasil. V určený čas prišiel na dohodnuté miesto s drevenou soškou bôžika. Aj Chily sa o seba postaral: prehovoril svoju múdru starú matku, aby si sadla do saní. Pritom ju vyobliekal tak nádherne, že sa zmenila na nepoznanie.

„Sama bohyňa Vut-Imi poctila svojou návštevou tento náš spor,“ preľakol sa zlý Aki, keď zazrel preoblečenú starenku.

Chily postavil sánky so starou mamou na kopec tak, aby sa mohli ľahko rozbehnúť už pri nepatrnom pohybe.

Zlý Aki sa so svojím dreveným bôžikom postavil k stromu.

„Tak poďme, teraz sa uvidí, čie sú vrše na lov mieňov,“ povedal Chily zlodejovi.

Zlý Aki podišiel k svojmu bôžikovi a spustil:

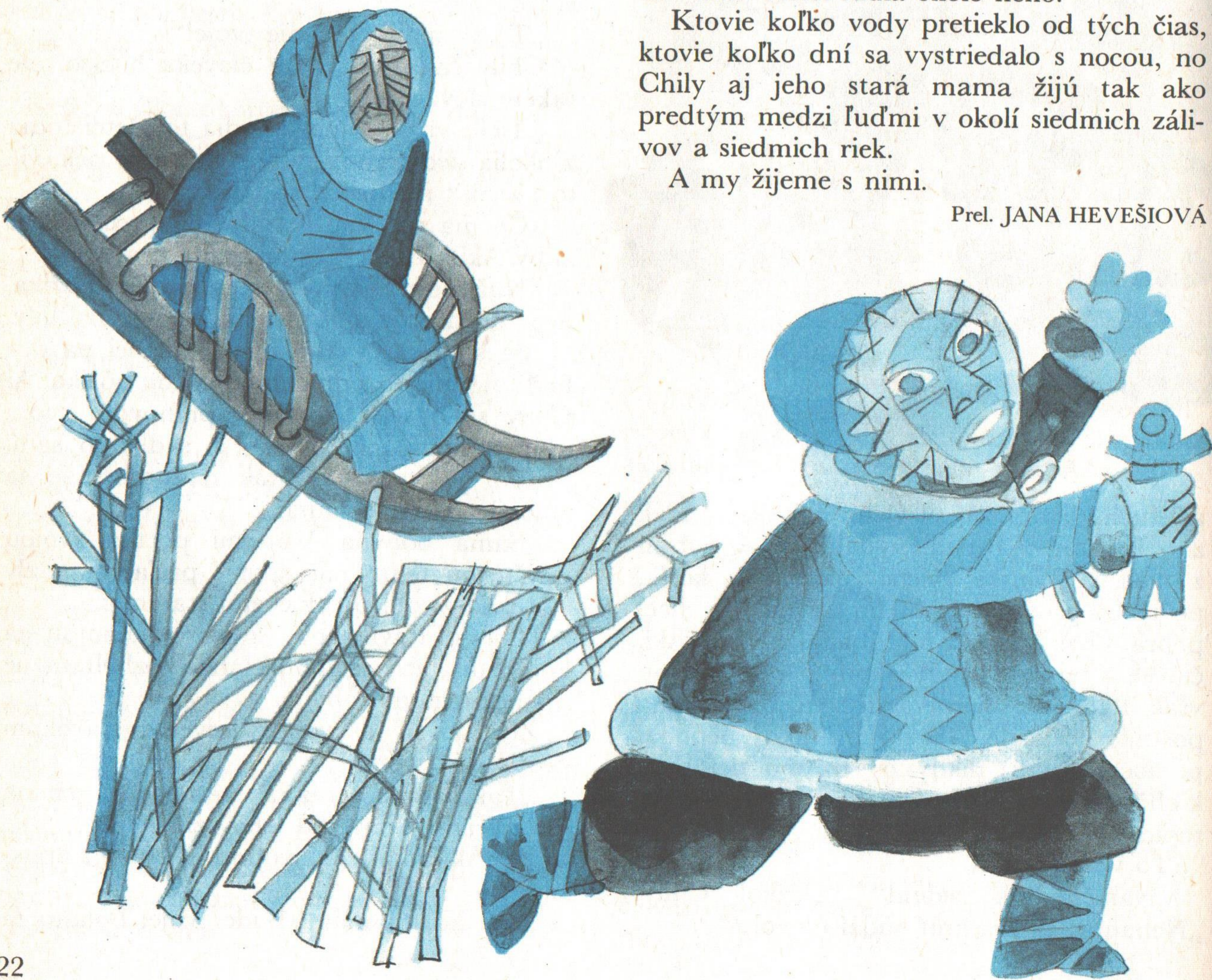
„Všetko, čo mám, bude tvoje, bohato ťa

obdarujem. Viem, dosiaľ som si ťa veľmi všimal, ale odteraz bude tvoja polička plná kožušín a hodvábu. Daj Chilymu vedieť, že vrše na lovenie mieňov sú moje, že som ich zdedil po predkoch.“

Keď to dopovedal, zvrtol sa sedem ráz okolo vlastnej osi.

Drevená soška sa ani nepohla, nehybne stála na svojom mieste. Zlý Aki skrivil od zúfalstva tvár a vyceril zuby. Chily sa nahlas rozosmial. Začuli to ľudia od siedmich zálivov a siedmich riek a hneď im bolo jasné, čo sa stalo, z koho sa Chily vysmieva. Rozbehli sa za jeho smiechom.

„A teraz, Aki, je rad na mne,“ povedal Chily. „Poď sem, postav sa pred moje sane.“

Nech táto žena vyrieši náš spor, či vrše na lov mieňov sú moje, alebo tvoje. Nech sa jej saňe rozbehnú k tomu, kto z nás dvoch je zlodej a klamár.“

Stará mama sa máličko predklonila a sane sa rozbehli k zlému Akimu. Ten pred nimi uskakoval, upaľoval preč, ale stará mama na sánkach stále za ním. Zahanbenému zlému Akimu sa začali vysmievať jazerá a lesy, vietor i ľudia z okolia siedmich zálivov a siedmich riek, ktorí tam stihli prísť. Zlodejovo čierne srdce to nemohlo vydržať, puklo a Aki zvolal už ľudským hlasom:

„To nie sú moje vrše! Patria Chilymu! Odpustite mi, ľudia! Odpusť mi, Chily!“

Aki ani nezbadal, ako mu zrazu narástlo nové srdce, lenže už nie čierne, ale také isté, ako mali všetci ľudia okolo neho.

Ktovie koľko vody pretieklo od tých čias, ktovie koľko dní sa vystriedalo s nocou, no Chily aj jeho stará mama žijú tak ako predtým medzi ľuďmi v okolí siedmich zálivov a siedmich riek.

A my žijeme s nimi.

Prel. JANA HEVEŠIOVÁ

Samo

ANITA TEŠOVIČOVÁ

Volám sa Samo. Občas mi vravia aj Samko, ale to ja nemám rád. Ani kupec, čo založil Samovu ríšu, sa nevolal Samko, ale Samo. Mimochodom, aj ja mám ríšu. Patria do nej všetky samoobsluhy, a tých je veru v našej republike neúrekom. Ba poznajú ma aj v Sovietskom zväze, kde po mne pomenovali samo-vary. Všetci samo-statní chlapci i dievčatá sa chvália, že sú mojimi kamarátmi, a nedajú na mňa dopustiť.

Vo svojej izbe mám plno samo-rastov, ktoré som si sám nazbieral a nalakoval. Každý mi ich obdivuje.

„Naozaj si ich sám nazbieral?“ vypyujú sa ma.

A ja im pyšne odpovedám: „Samo!“

To akože „samozrejme“. Veď všetci moji kamaráti vravia namiesto „samozrejme“ iba „samo“. To na moju počesť, chápete?

Uznávajú ma aj samo-tári, lebo občas vtrhnem do ich samo-ty a zahrám im na klavíri.

Do neba si ma vychvaľujú záhradkári, títo samo-zásobitelia ovocím a zeleninou.

Za moje zásluhy mi už-už mali postaviť pomník v nadživotnej veľkosti na námestí Šamo-rína. Nanešťastie sa však našiel jeden samo-zvanec, ktorý začal dokazovať, že Šamorín nie je Samo-rín, a preto vraj nemám právo na pomník.

A tak pre jeden obyčajný, hlúpy mäkčeň musím žiť bez pomníka.

Čumbulák

RUDOLF MATYS

Večer v izbe, keď sa zmráka, uvidíte čumbuláka.

Ani čierny, ani biely, dlhý krk mu trčí z diery.

Prehodí si cez plece svoje veľké strašvrece.

Má v ňom myši pripravené, bubákov a strašné tiene.

Bojíš sa ho, priateľko? Posvieť si naň baterkou

a hneď vidíš:

Je to len dlhý, prestrojený tieň!

Prel. DANIEL HEVIER

Rozprávka

HERMANN HESSE

Istý mladý muž osamelo sedel vo svojej manzarde. Veľmi túžil stať sa maliarom, bol by však musel prekonať veľa ťažkostí. Bol už postarší a zvykol si dlhé hodiny sedávať pred malým zrkadlom — pokúšal sa nakresliť svoj portrét. Zaplnil si kresbami celý zošit a s niektorými bol veľmi spokojný.

Keď však potom výkresy počas zvonu prezeral, zväčša sa mu vôbec nepáčili. Bolo to nepríjemné, usúdil však, že robí pokroky a že si kladie čoraz väčšie ciele.

Tento mladý muž nenažíval s vecami, ktoré mal vo svojej izbe, v dobrom vzťahu, no ani v zlom. Sotva sa na ne pozrel, nuž poznal ich zle.

Keď sa mu ďalší portrét znovu celkom nevydaril, čítaval knihy a dozvedel sa, ako sa to podarilo iným, ktorí začínali podobne ako on — ako skromní a neznámi ľudia, ktorí sa neskôr preslávili.

Jedného dňa si znovu takto bez vôle, skormútené sedel doma a čítal o istom slávnom holandskom maliarovi. Čítal, že maliara posadla priam náruživosť stať sa dobrým maliarom a že svojej túžbe načisto podľahol. Mladý muž zistil, že sa tomu maliarovi v kadečom podobá. Keď však

čítal ďalej, objavil i to, čo sa už s ním nevelmi dalo porovnať. Popri inom čítal, ako Holanďan za zlého počasia, keď sa vonku nedalo maľovať, zanovito maľoval všetko, aj najmenšiu vec, čo mu padla do očí. Raz tak namaľoval pár drevákov a inokedy hrubú neotesanú sedliacku stoličku z obyčajného dreva a s rozdranou slamenou sedačkou.

Maliar namaľoval stoličku s toľkou láskou, vášňou a oduševnením, že sa obraz stal jedným z najkrajších majstrových diel.

Mladý muž prestal čítať a zamyslel sa. To bolo niečo, o čo sa mohol pokúsiť. Rozhodol sa, že hneď — lebo sa vedel mimoriadne rýchlo rozhodovať — napodobní príklad veľkého majstra.

Poobzeral sa v svojej podkrovnej izbičke okolo seba a zistil, že

o prútenej

sa na veci, medzi ktorými býva, vlastne sotva poriadne pozrel. Nenašiel stoličku so slamenou sedačkou, neboli tu ani dreváky. Na chvíľu ho to skormútilo a rozladilo a aj teraz, ako už často predtým, stratil náladu. Zistil, že všetky tie maličkosti a zázračné náhody, ktoré v živote iných hrali takú krásnu úlohu,

jemu chýbajú a márne na ne čaká. Chytrý si však povedal, že práve teraz mu prichodí tvrdošijne nastúpiť ťažkú cestu za slávou. Skúmavo si obzeral všetky predmety v izbičke a objavil prútenú stoličku, ktorá by mu dobre mohla poslúžiť za model.

Nohou si stoličku pritiahol bližšie, zaostřil si ceruzku, na kolená si položil skicár a začal kresliť. Zdalo sa mu, že niekoľko prvých sotva viditeľných ťahov dostatočne naznačuje tvar, rýchlo ich načrtol výraznejšie a niekoľkými hrubými líniami zvýrazil obrisy. Pokračoval v práci, no zrazu ho niečo začalo rušiť. Chvíľu ešte kreslil, potom si skicár pridržel ďalej od seba a skúmavo sa na kresbu zahľadel. Videl, že prútenú stoličku veľmi skreslil. Zlostne načrtol novú čiaru a rozčúlene uprel pohľad na stoličku. Nebolo to ono. Nasrdil sa.

„Čertovská stolička!“ zvolal prudko. „Takú vrtošivú potvoru som jakživ nevidel!“

Stolička trochu zavzrgala a pokojne povedala: „Hja, len sa na mňa pozri! Som, aká som, a už sa nezmením.“

Maliar do nej kopol. Stolička sa pomkla dozadu a teraz vyzerala celkom inak.

„Hlúpa stolička!“ zvolal mládenec. „Na tebe je všetko krivé a šikmé!“ Prútená stolička sa usmiala a nežne povedala: „Volá sa to perspektíva, mladý pán.“

Mládenec vyskočil. „Perspektíva!“ skríkol zúrivo. „Teraz príde taká haraburda, a chce sa hrať, na učiteľku! Perspektíva je moja záležitosť, nie tvoja, to si pamätaj!“

stoličke

Stolička zmĺkla. Mládenec si sadol a vzal si svoj posledný autoportrét. Nepáčil sa mu. Zistil, že v skutočnosti vyzerá krajšie a zaujímavejšie, a bola to pravda. Znovu chcel čítať, v knihe sa však ďalej hovorilo o holandskej stoličke, a to ho nahnevalo. Zdalo sa mu, že sa okolo nej naozaj robí veľa křiku, a vôbec...

Mladý muž si vzal svoj umelecký klobúk a rozhodol sa, že sa pôjde prejsť. Spomenul si, že už raz dávnejšie mu zišlo na um, že maliarstvo je neuspokojivá čin-

nosť. Je s ním iba kríž a samé sklamania a napokon — aj najlepší maliar sveta môže zobrazit iba povrch vecí. Pre človeka, ktorý miluje hĺbku, by to tak či tak nebolo nijaké povolanie. A znovu mu, ako už viackrát, začala v hlave vrtať myšlienka, či by nemal vyhovieť svojej prvej náklonnosti a či by sa nemal radšej stať spisovateľom.

Prútená stolička v manzarde osamela, Bolo jej ľúto, že jej mladý pán odišiel. Dúfala, že sa medzi nimi konečne vytvorí správny vzťah. Rada by s ním bola zavše stratila slovičko

— vedela, že by mohla mladého človeka naučiť veľa cenného. Žiaľ, už z toho nebude nič.

Prel. HANA FERKOVÁ

Slovensko na prahu novoveku

Najskôr „libertate“, potom libertáše

Výsledkom tureckých vojen bolo spustošené Slovensko, zaniknuté osady, chotáre zarastené burinou a kroviskami. Najmä v južných častiach krajiny mohol človek prejsť aj niekoľko dní cesty, a nestretol živej duše. Keď sa dediny oslobodili spod tureckého jarma, vrhla sa zas na ne nenásytná a vojnou vyhladovaná šľachta. Odnímať poddaným pôdu, lesy, lúky i polia a tým ich zbavovala poslednej možnosti prežiť. Keď sa roľníci búrili, zatvárali ich do väzenia a mučili až k smrti. Kráľ síce zakázal takýto postup, ale „úradné lupičstvo“ pokračovalo ďalej. V tejto dobe vznikla krásna pieseň, v ktorej sa hovorí o tom, že „roľník orie polia vlastnou krvou a vlastnou krvou ich aj bráni“. Na východnom Slovensku si zas poddaní spievali takúto pesničku:

*Dika, dika, rusnaci,
vy bratove Slovijaci!
Ked robite, spivajte,
ked ste hladni, tancujte.
Čo inšoho nemame,
všitko panu davame.
Vijde vojak, prijde pan,
uriadnici i išpan.
Každýj chvace, každýj dre,
co len može, to bere.
Gdyž mu nedaš, co on chce,
ukaže ti palice.
Bije, kričí: „Daj, daj, daj!“
A ty volaš: „Jaj, jaj, jaj!“*

Poddaný si v pesničke zanariekal, zajajkal, ale každý vedel, že donekonečna sa zdierať nedá, že stačí iskierka a vzbĺkne plameň triedneho rozhorčenia.

Písal sa rok 1701. Habsburskí mocnári sa

rozhodli viesť boj o španielske dedičstvo, a tak do západnej Európy presunuli svoje hlavné armády. To využili starí vojenski vyslúžilci Tomáš Esze a Vojtech Kis a hneď zjari roku 1703 s mnohými inými vojakmi z poddanských vrstiev sa rozbehli po dedinách berehovského kraja a začali verbovať do zbrane.

Vtedy padlo rozhodnutie poslať po muža, ktorý bol v tom čase v Poľsku a o ktorom sa vedelo, že sa už pospájal s mnohými nepriateľmi habsburského dvora a môže sa teda stať dobrým vodcom povstania. Pravda, ak ho podporí aj stále nespokojná uhorská šľachta. Muž, na ktorého upierali oči všetci nespokojenci, sa volal František Rákóczi. Ten posolstvo skutočne i prijal a dal mu do ruky zástavu s heslom „Pro libertate“, čo po slovensky znamená „Za slobodu“. Bolo to dobre vymyslené heslo, lebo v ňom videli svoje túžby nielen vzbúrení sedliaci, ktorí mysleli na slobodu sociálnu, ale aj uhorská šľachta, ktorá v ňom zas videla slobodu šľachtickú, stále väčšmi a väčšmi okliešťovanú Habsburgovcami.

Kto bol onen František Rákóczi, ktorý na seba vzal vodcovstvo novej uhorskej vojny proti Habsburgovcom?

Odbojné tradície

Rákócziovci boli jedným z najbohatších šľachtických rodov. Patrilo im nielen takmer celé východné Slovensko, ale mali majetky i v Gemeri, na Považí (panstvo Lednica i Púchov), ba i v okolí Topoľčian (panstvo Hrušov). Ich sláva dostala nový lesk vtedy, keď sa stali kniežatami v Sedmohradsku.

V rodine kolovali tradície odboja proti Habsburgovcom. Pradedo Juraj viedol veľké povstanie proti Habsburgovcom a zostal neporazený. Cisár musel s ním uzavrieť Linecký mier. Františkov starý otec zas nebol nikto iný než známy účastník Wesselényiho sprisahania — Peter Zrínsky. Aj otec bol medzi týmito sprisahancami. Cisár ho síce nedal popraviť, omilostil ho, ale Rákóczi veľmi skoro zomiera. Matka sa znova vydala a malý František dostal za otčima nepria-

teľa Habsburgovcov Imricha Thökölyho. Pritom aj mať bola statočná bojovníčka. Keď sa už zrútilo povstanie jej muža, celé tri roky bránila statočne poslednú baštu — hrad Mukačevo. Tam generál Caraffa prevzal do cisárskej opatery aj malého Františka. Takto chlapec, ktorý po prvý raz uvidel svetlo sveta vo východoslovenskej dedinke Borša (okr. Trebišov), odišiel nedobrovoľne do sveta. Za vychovávateľa mu viedenský dvor určil ostrihomského arcibiskupa Kollonicha, ktorý ho zasa zveril jezuitom v nádeji, že z chlap-

František Rákóczi II.

ca urobia mnícha, a tak navždy spretfhajú odbojnú rodinnú niť.

Ako veľmi sa všetci mýlili.

Osemnásťročný, už plnoletý František sa usadil vo Viedni. Čoskoro prevzal úrad župana Šarišskej stolice a presťahoval sa do Uhorska. Keď mu

tu hrozilo, že sa zamieša do roľníckeho povstania v Tokaji, priam uteká späť do Viedne. Ani tu však nie je imúnny voči odboju. Zaplietol sa do vyjednávania s najväčším odporcom habsburského domu, francúzskym kráľom Ludovítom XIV. A keď ho francúzsky poverenec zradil, Františka uväznili vo Viedenskom Novom Meste. Zdalo sa, že jeho osud je spečatený. Z väzenia sa mu však podarilo ujsť k svojim príbuzným do Poľska. A tu, keď práve dával dohromady žoldniersku armádu, s ktoru chcel viedenskému dvoru všetko odplatiť, zastihlo ho posolstvo vzbúrených potiských sedliakov. A tak spolu so svojim nerozlučným priateľom Bercsényim tiahne cez východné Slovensko k povstalcov a stavia sa na ich čelo.

Pod zástavou víťazstiev

František Rákóczi je nielen schopný vodca, dobrý vojak, bystrý diplomat, ale nadovšetko vie správne vycítiť želanie más. Chápe, že v prvom rade si musí získať dôveru ľudu. Toto historické poučenie zaznieva už z jeho prvého vyhlásenia. Burcuje v ňom „proti vládnúcej a tyranskej ríši, neslýchane panovačnej, ktorá sužuje porciami a daňami, ničí našu zemiansku slobodu, odmieta naše spravodlivé staré zákony, naše práva, zaberá a troví naše majetky, sliapie našu česť, habe nám soľ a chlieb a vládne nad našimi životmi“. Rákóczi volá do boja „za úplné vykúpenie všetkej biedy a chudoby“.

Po týchto vyhláseniach, ktoré sa šírili od ucha k uchu, každý vie, že vypuklo povstanie, ktoré sa nepodobá nijakému z predchádzajúcich. V ňom sa bojuje nielen proti nenávidenému habsburskému domu, ale aj za sociálne práva. A ľud neváha.

Takmer za niekoľko dní stojí pod Rákócziho zástavami už tritisíc maďarských, ukrajinských a slovenských poddaných. A ľudové povstanie nepozná prekážok. Sám Rákóczi o tejto dobe revolučného nadšenia píše: „Cesty boli natolko zanesené blatom, vodou a močarínami, že sa pechota takmer celý deň musela brodiť po pás vo vode. Ale či sú také ťažkosti, ktoré by neprekonal odvaha a dobrá vôľa? Tento neozbrojený a polonahý ľud nasledoval svoje zástavy, zanechal svoje domy a deti, odvšadiaľ sa hrnul ku mne a vstúpil medzi vojakov...“ Pre nedostatok pušiek vyzbrojil sa len šablami, vidlami a kosami a vyhlásil, že chce žiť a zomrieť so svojim vodcom. Takéto je skutočné nadšenie a takto sa prejavilo i v boji. Deň za dňom Rákócziho vojsko víťazí. Keď príde pod hrady a ku kaštieľom, zostáva

šľachte len veľmi obmedzená voľba: alebo sa pridať k Viedni, alebo k povstalcovi. Bojí sa jedných i druhých. Vzbúrených sedliakov však väčšmi. Preto Rákócziho povstanie priberá do svojho streda stále viac a viac šľachticov. Je pravda, že tým sa zvyšuje jeho vojenská údernosť, takže povstalci zaznamenávajú stále väčšie a väčšie víťazstvá. Už v prvom roku povstania dobyli stredoslovenské banské mestá a postupujú na západné Slovensko.

Spolu s víťazstvami a stálym prívalom šľachticov sa však mení vnútorný charakter povstania. Už nie je prvoradým cieľom sloboda a chlieb roľníkov, ale boj „za slobodu a staré práva šľachty“. Z revolučného sedliackeho povstania sa postupne stáva povstanie stavovské. Príslušníci tej istej triedy sa bijú o to, kto bude neobmedzene vládnuť nad poddanými, kto ich bude môcť beztriestne a bez zábran vykorisťovať. V roku 1703 Rákóczi ešte vyhlasuje, že roľníctvo, ktoré bojuje, má byť oslobodené od všetkých daní a verejných bremien. V neskorších rokoch ich však už vyzýva k poslušnosti a plneniu si poddaných povinností.

Roku 1704 je povstanie na vrchole. Cisár musí s povstalcami rokovať. Deje sa tak na sneme v Banskej Štiavnici, no neúspešne. Pokračujú krvavé boje, nezmyselné ničenie. Snem uhorskej šľachty, ktorý sa zišiel v mestečku Szécsény, podľa poľských vzorov ustanovuje tzv. konfederáciu šľachty, akúsi novú vládu, na čelo ktorej sa dostáva František Rákóczi. Ba na ďalšom sneme v Ónode pozabavili Habsburgovcov uhorského trónu a sám Rákóczi usilovne hľadá zahraničných spojencov, ktorí by mu pomohli. Dúfa v pomoc Francúzska, sľub dostáva i od ruského cára Petra Veľkého. Všetko je však márne. Povstanie sa dostáva do vnútornej krízy, z ktorej prakticky niet východiska.

Libertáše

Už dávno sú preč časy, keď udatní rytieri na koni a so šablou v ruke rozhodovali bitky a vojny. K slovu sa dostáva silná, dobre zásobovaná, poriadne oblečená a kvalitne vyzbrojená armáda. Predovšetkým armáda početná, dobre ovládajúca stratégiu a taktiku boja. V ňom rozhodujúce miesto nadobudli strelné zbrane, bodáky na boj zblízka. A toto všetko Rákócziho armáda zatiaľ nemá. Jej veliteľ sa preto usiluje, ako len vládze.

Následky neprestajných vojen...

V slovenských mestách organizuje vojnový „priemysel“. Šijú tu mundúry, vrtajú delové hlavne, lejú gule a vyrábajú bomby, dávajú do chodu mlyny na pušný prach. Ba keď v roku 1705 jeho vojaci ukoristia cisárskym strážam bodák, začína aj on s jeho výrobou v Banskej Bystrici a v Bojniciach. Dobré myslené opatrenia sú však nedostupné. Nedá sa nimi prekonať hlboká hospodárska kríza, ktorá zachvátila celú krajinu. Veľká časť hospodárstva už stojí na tovarovo-peňažných vzťahoch a kríza, ktorá ich zachvátila, je neúprosná. V krajine niet dosť zlatých a strieborných mincí a bez peňazí niet kolobehu výroby a obchodu. Rákóczi a jeho vláda sa usilujú tento stav prekonať tým, že nariadili v Kremnici i v Užhorode dať do obehu mnoho nových peňazí. Na tie však niet drahých kovov, lebo bane sú nevýnosné, ničí ich vojna. A tak nové peniaze razia z obyčajnej medi. Ľud ich posmešne nazýva „libertáše“. Nikto ich nechce, nemajú hodnotu. Poddaní nimi síce ochotne platia dane, ale armáda ich odmieta prijať, pretože vojaci si za ne nemôžu nič kúpiť.

K takýmto hospodárskym ťažkostiam sa pridružujú aj iné, vychádzajúce zo samej triednej podstaty uhorskej šľachty. Tá bojuje len vtedy, ak jej vojna prináša zisky. Vojenský veliteľ sa necháva podplácať, nehanebne sa ruje o korisť, za majetky a výhody zrádzajú a prechádzajú na cisársku stranu. A sám Rákóczi nevie prekonať bariéru triednej príslušnosti. Nevie potrestať svojich veliteľov a nahradiť ich generálmi z poddanskej vrstvy. A tak jeho armáda ide od porážky k porážke.

Bitka pri Trenčíne

Keď stroskotal pokus o mierové rokovanie v roku 1708 a povstanie sa rúti do záhuby, Rákóczi urobil ešte posledný zúfalý pokus. Zhromaždil na stredné Považie vojsko, odkiaľ chcel prejsť na Moravu a do Sliezska, kde dúfal nájsť pomoc a podporu. Zámer sa mu však nepodaril. Cisárske vojsko porazilo povstalcov v bitke pri Trenčíne na hlavu a rozprášilo ich tak, že sa už poriadne nikdy nevzpamätali. Stalo sa to 4. au-

gusta 1708. Onedlho padli i stredoslovenské banské mestá, veľká opora povstalcov. Postupne šľachta prechádzala na stranu cisára, zrádzala povstalcov. V roku 1711 sa bránia už len východoslovenské mestá. Rákóczi spolu s Bercsenyím odchádzajú do Poľska so snahou požiadať o pomoc Petra Veľkého. Všetko je však márne. 30. apríla 1711 sa schádza mierový snem v sedmohradskom mestečku Szatmár, dnes po rumunsky nazývanom Sătmăre. Uhorskí „konfederáti“ sa tu dohodli s cisárskou stranou. O poddaných na rokovaní už nepadlo ani slovíčko.

Tak sa skončilo najväčšie uhorské protihabsburské povstanie, ktoré zanechalo nesmierne ľudské i materiálne škody. A keďže vojna prebiehala najmä na našom Slovensku, ani netreba pripomínať, že celá tá racha padla predovšetkým na plecia nášho zuboženého poddanskeho ľudu.

(Pokračovanie)

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.
ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knižky, ktoré ťa potešia

Pred očami sa ti možno ešte mi-
hajú iskričky z prskavého ohňo-
stroja, čo zažiaril do silvestrovskej
noci, aby zablikal na rozlúčku
odchádzajúcemu starému roku
a osvetlil cestu prichádzajúcemu
roku novému. Od prvého dňa nového
roka dospelí hovoria, že sú zas
o rok starší, a deti — tie sú zase
o rok väčšie. Veru, i tebe budú treba
väčšie topánky, väčší svetrik, väčší
krajec chleba...

V porovnaní s dospelými sú síce
všetky deti malé, a predsa každý vie,
že to nie je celkom tak, lebo sú deti
malíčké, menšie, väčšie i veľké. Ve-
dia to aj vo vydavateľstve Mladé
letá, a preto na každej ich knižke
nájdeš napísané, či je pre najmen-
ších čitateľov — vlastne iba pozera-
teľov a počúvateľov — alebo pre
čitateľov od 6, od 7, od 9, od 11
alebo od 13 rokov.

Nech už patíš do ktorejkoľvek
z týchto „veľkostných skupín“, dú-
fam, že tvoja chuť do čítania nie je
malá a že sa ti aj v novom roku
bude dariť vyberať si knihy, čo ťa
zaujmu, pobavia, aj niečo nové na-
učia.

Tak hoci máš povedzme ešte iba
sedem rokov, môžeš sa dozvedieť,
ako sa mali **Koľa, Bobik i Murka na
kanikulach**. Že kanikuly sú prázdni-
ny, to ti povie oco, mama alebo
starší súrodenec, ktorý tú knihu
bude čítať, lebo ty ešte nepoznáš
ruskú abecedu. A že Koľa je chlapec,
Bobik psík a Murka mačka a že sú
kamaráti, to uvidíš hneď na prvom

Odpovede na hádanky ako aj na
hádkársku rozprávku z poslednej
strany posielajte na korešponden-
čnom lístku do 20. januára. Neza-
budnite napísať celú svoju adresu
a vek. Do žrebovania zaradíme ka-
ždého, kto uhádne tri hádanky; trom
výhercom pošleme peknú knihu. Do
žrebovania zaradíme aj tých slnieč-

z premnohých obrázkov. Naučíš sa
mnoho ruských slov, pesničiek, rieka-
niek i básničiek. V knihe nájdeš aj
gramoplatňu a vystrihovacie karty
na hranie.

Ak máš okolo deväť rokov, možno
už poznáš nevelké knižočky z edície
Atlásky. A ak sa rozhodneš pre naj-
novší atlások **Dary mora**, azda si
spomenieš na autora Karola Hensela
z knihy s názvom Vtáka poznáš po
perí, vlka po kožuchu alebo o zvie-
racej móde. Atlások Dary mora ti
povie, ako vyzerá more pod hladi-
nou, aké rozmanité rastliny, ryby
a iné živočíchy obývajú jednotlivé
časti rôznych morí a oceánov. Obyvateľov mora ti priblíži slo-
vom i obrázkami; dozvieš sa,
kde a ako morské tvory žijú, ako
vyzerajú, koľko ich je, ako ich ľudia
lovia, čo všetko z nich človek zúžit-
kúva, aké sú zákony morského lovu.
Na svoje si príde aj tvoj prípadný
záujem o cudzie jazyky, pretože
v knižke je sedemjazyčný slovník
mien morských živočíchov.

Ak máš okolo jedenásť rokov, to
už sotva navrhuješ: „podme sa hrať
na lekára“, „ja budem akože ma-
mička“. Ale to vôbec neznamená, že
hra ti je už vzdialená. Veď „túžba
prevetlovať sa, premieňať sa na iné
patrí medzi základné sklony člove-
ka,“ píše v úvode svojej knihy **Sláv-
ne osobnosti divadla** Milena Cesna-
ková-Michalcová. Ktovie, možno
práve túžba byť aspoň na chvíľu
niekým iným spôsobila, že už dávno
vzniklo divadlo, a spôsobuje, že ne-
jedna jedenásťročná hlava aj dnes
sníva o herectve... Aj o tom môžeš
popremýšľať pri čítaní knihy, ktorá
ti predstaví významných svetových,
českých a slovenských hercov, reži-
sérov a iných divadelníkov. A.G.

károv, ktorí svoju odpoveď o San-
dokanovi pošlú napísanú na koreš-
pondenčnom lístku a nebudú ju
vystrihovať. Troch odmeníme kni-
hou.

Správne odpovede na hádanky
z č. 3: Hmla; pútec vlasov — vlasy;
steblo trávy; cesnak.

Knihu dostanú: Andrea Lichtmano-

Zahádam ti hádanku

JOZEF PAVLOVIČ

Pichľavá hádanka

Fučí, fučí, nesie horu,
dogúľal ju k nášmu dvoru.
Čo je to?

MARTIN NOCIAR

Búrková hádanka

Akýže to čudný maliar
po oblohe cikcak čmáral?

Pracia hádanka

V zobáčiku na motúzku
sušia moju mokrú blúzku.
Čo je to?

Mrazivá hádanka

Akrobat bol nebojácny,
visel hlavou nadol.
Len čo sa naň slnko kuklo,
už aj na zem spadol.

Čo je to?

vá, Bratislava; Marian Čelko, Do-
maniža; Hedviga Vargová, Tepliča-
ny.

Správne odpovede na hádkársku
rozprávku z č. 3: Tomáš Janovic
napísal 9 kníh, ktoré vyšli v ML.
Knihu vyhrávajú: Jela Krajčovičo-
vá, Trakovice; Marcela Martinkovi-
čová, Trnava; S. Valeková, Štôla.

Zápisník Slniečka

Dňa 20. januára oslávi 65 rokov
PhDr. Lýdia Kyselová, s ktorej me-
nom a najmä prácou sa spája celé
štvrtstoročie Mladých liet. Ako ich
šéfredaktorka „rozhodnou mierou
spoluvytvárala koncepciu edičnej
činnosti na úseku tvorby pre deti
a mládež a tým priamo i nepriamo
vplývala na ideovo-umelecké sprá-
vanie tejto literatúry“ — takto začí-
na hodnotiť jej plodnú činnosť Slo-
vník slovenských spisovateľov pre
deti a mládež. Nuž, pani Lýdia, veľa
zdravia a nech čím skôr máme
v ruke Vaše Nadpočetné hodiny
života, knihu, v ktorej ste zúročili
svoju dlhoročnú a neraz priveľmi
anonymnú prácu vedúcej vydava-
teľskej pracovníčky.

Talianske vydavateľstvo Giunti
Marzocco, ktoré sídli vo Florencii,
udelilo Zlatú medailu nadácie Leo-
narda da Vinciho zaslúžilému umel-
covi Rudovi Moricovi. Toto vysoké
vyznamenanie dostal Rudo Moric
za rozvoj československo-talian-
skych kultúrnych stykov.

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá,
slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.
Adresa redakcie: 821 08 Bratislava, Klinco-
vá 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor

O vysokej úrovni textov a ilustrácií
našich kníh pre deti, ale aj o zdat-
nosti exportnej redakcie Mladých
liet v roku 1983 svedčia: druhé vy-
danie rozprávok Pávi kráľ s ilustra-
ciami Albína Brunovského, fínska
mutácia knihy Eleny Čepčkovéj
Meduška a jej kamaráti, nemecké
vydanie zborníka rozprávok medzi-
národnej série Domček z kociek;
v nemčine vyšiel i Jarunkovej To-
máš, ktorý sa nebál tmy; osobitnú
zmienku si zaslúži Prvá knižka pre
Barborku Márie Števkovej s ilustra-
ciami Dušana Grečnera, ktorá vyšla
po fínsky pod menom Marjukka, po
poľsky (ako Justynka), po maďarsky
(Kisbori) a po nemecky (Barbara).

Za účasti spisovateľov, ilustrátorov,
vydavateľských pracovníkov a kni-
hovníkov sa 28. 11. 1983 konala
v Prahe konferencia Budúcnosť det-
skej knihy. Témou hlavných referá-
tov bol rozvoj mladej generácie
v stredne dlhých prognózach, opti-
malizácia rozvoja detí a mládeže vo
výchovno-vzdelávacom systéme a
rozvoj socialistickej literatúry pre
mládež.

Na cenu Medzinárodného čitateľ-
ského združenia (IRA) pre začínajú-
cich autorov navrhol Kruh priateľov
detskej knihy na Slovensku knihu
Ivana Kalaša Kamaráti pašinkovia.

Dňa 14. 12. 1983 usporiadalo Poľské
kultúrne a informačné stredisko
v Bratislave v spolupráci s varšav-
ským vydavateľstvom Nasza księ-
garnia a Mladými letami seminár
o populárno-náučnej literatúre pre
deti.

Tlačová redakcia Mladých liet pri-
pravila v novembri na ZŠ Beňovské-
ho v Bratislave besedu o rozprávkach
narodov ZSSR. Zúčastnila sa
na nej spisovateľka a prekladateľka
Mária Ďuríčková a ilustrátorka
Luba Končeková-Veselá. Beseda
bola spojená s výstavkou prekladov
zo sovietskej literatúry a s predajom
noviniek predvianočného trhu.

Repertoár Štátneho bábkového di-
vadla v Bratislave obohatili koncom
roka 1983 dve premiéry: 18. novem-
bra uviedlo A-divadlo hru bulhar-
ského autora Borisa Aprilova Vajič-
ko, 16. decembra sa na scéne Domu
detí a mládeže ROH predstavili
Dlhý, široký, bystrozraký. Obe in-
scenácie budú v tejto sezóne tešiť
malých, 4—5-ročných divákov.

dr. Juraj Klaučo, zást. šéfredaktora dr. Ondrej
Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor
Ondrej Mariássy. Tlačia Polygrafické závo-
dy, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poš-
tová novinová služba, objednávky prijíma
každá pošta a doručovateľ. Objednávky do

zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dícia a dovoz tlačí. Gottwaldovo nám. 6,
813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac
okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs.
ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané ruko-
pisy redakcia nevracia.

JEDEN MÔJ KAMARÁT POVEDAL, ŽE SI NEVIE PREDSTAVIŤ ŽIVOT BEZ TELEVÍZORA. VTEDY SOM MU NEVERIL, ALE DNES ÁNO.

TO SOM SI POVEDAL, KEĎ SA SKONČIL TELEVÍZNY SERIAL O SANDOKANOVI. NEMOHOI SOM BEZ NEHO VYDRŽAŤ...

PREČÍTAL SOM UŽ VŠETKY KNÍHY O MALAJSKU, INDO- NÉZII A INDOČÍNE. V JED- NEJ KNÍHE BOLO O TIGROCH TOLKO, ŽE IM AŽ CHVOSTY TRČALI.

CHVÍĽU SOM HO NOSIL NA TRČKU. ALE STÁLE SOM BOL SMUTNÝ...

AŽ SOM SA ROZHODOL. VYTAHOI SOM PRÍPOJ ZO ZÁSUVKY, OTVORIL ZADNÚ STRANU TELEVI- ZORA A VLEZOL DNU ZA SANDOKANOM.

BOL BY SOM ZA- BLUDIL, ALE DRŽAL SOM SA JEDNÉHO KÁBLA...

A TEN MA DOVIEDOL NA ŠÍRE MORE NA PIRATSKU LOD. KAPITÁNOM BOL SANDOKAN.

Anglická loď...

NAJPRV SOM PRACOVAL AKO PLAVČÍK. POTOM UŽ AKO RADOVÝ NA- MORNÍK - PIRÁT.

TÁTO JE UŽ 75.

RAZ SME NECHTIAC PODĽA LI OBROVSKEJ PRESILE. LEN SAN- DOKANA ZACHRÁMIL KRÁĽ MALAJSKÝCH TIGROV. UKRYL HO TAK, ŽE ANI PRESLA- VENÝ SHERLOCK HOLMES HO NE- NAŠIEL.

KTO OBJAVÍ SANDOKANA PRVÝ A CEZ PRÁZDNINY NEMÁ ČO ROBIŤ, BUDE ZARADENÝ DO POSÁDKY PIRÁTSKEJ LODE. MOŽNOSŤ MAJÚ AJ DIEVČATÁ. LADY MARIANNA ICH OČAKÁVA (ŽE UMRELA, TO BOL LEN FILMOVÝ TRIK)

OSTATNÝCH PIRÁTOV ODVIEZLI DO ANGLICKA V HUŠTEJ LONDÝNSKEJ HMLE SA MI PODA- RIL O UJSTÍ, PREPLA- VAŤ KANAĽ LA MANCHE A VRÁTIŤ SA DOMOV. ALE SANDOKANA, MÔJHO KAPITÁNA, HLADAM DO DNES. Kamarádi!!! POMÔŽTE MI. UPREJMUJEM PORTRÉT KRÁĽA MALAJSKÝCH TIGROV. TAM NIEKDE SANDOKAN JE!

KONIEC

Hľadajte so mnou!